

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри,
д.н. держ.упр., проф.
_____ А.М. Пугач
«_____» лютого 2021 р.**

ДИПЛОМНА РОБОТА

**на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за освітньо-професійною
програмою «Публічне управління та адміністрування» зі спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»**

на тему:

**ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА РІВНІ
МІСТА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ**

Здобувач

Шереметьєва О.В.

**Науковий керівник,
д.н.держ.упр., проф.**

Шевченко Н.О.

Дніпро – 2021

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет** менеджменту і маркетингу**Кафедра** менеджменту, публічного управління та адміністрування**Спеціальність** 281 «Публічне управління та адміністрування»**Освітня-професійна програма:** «Публічне управління та адміністрування»**Освітній ступінь:** «Магістр»**ЗАТВЕРДЖУЮ**Зав. кафедри _____
« _____ » _____ 20 р.**ЗАВДАННЯ****на дипломну роботу студенту****Шереметьєва Олена Валеріївна**

- 1. Тема роботи** «Особливості реалізації молодіжної політики на рівні міста в умовах децентралізації влади», **керівник роботи** Шевченко Н.О., д.н.держ.упр., професор, затверджені наказом ректора ДДАЕУ від «_30_» листопада__ 2020 р. № 2993_.
- 2. Строк подання студентом роботи** – 01 лютого 2021 року.
- 3. Вихідні дані до роботи** річні звіти, виробничо-фінансові плани, бухгалтерська документація, літературні джерела.
- 4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).** 1. Теоретичні основи дослідження молодіжної політики. 2. Форма та реалізація молодіжної політики в Україні на рівні міста. 3. Напрями вдосконалення здійснення молодіжної політики на рівні міста в умовах децентралізації влади. Висновки.
- 5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).** 1. Тема, мета, задачі. 2. Теоретичні основи дослідження молодіжної політики. 3. Форма та реалізація молодіжної політики в Україні на рівні міста. 4. Напрями вдосконалення здійснення молодіжної політики на рівні міста в умовах децентралізації влади. 5. Висновки.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
2, 3	Самарець Н.М., доцент		

7. Дата видачі завдання 31 жовтня 2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми і об'єкта дослідження, розробка завдання і графіка робіт	Жовтень 2019	
2	Вибір і опрацювання літературних джерел. Теоретичний розділ роботи	Листопад 2019 - Квітень 2020	
3	Написання аналітичного розділу роботи	Травень-Серпень 2020	
4	Написання проектного розділу	Вересень-Листопад 2020	
5	Написання висновків та пропозицій	Грудень 2020	
6	Підготовка доповіді та ілюстративного матеріалу до захисту роботи	Січень-Лютий 2021	

Студент _____
(підпис)

Шереметьєва О.В.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

Шевченко Н.О.
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 87 с., 78 використаних джерел.

Магістерська робота присвячена дослідженню молодіжної політики на рівні міста в умовах децентралізації влади. У роботі здійснено аналіз теоретико-методологічних та нормативно-правових засад формування та реалізації молодіжної політики на місцевому рівні, охарактеризовано сучасний стан молодіжної політики, обґрунтовано пропозиції та практичні рекомендації щодо її розвитку на рівні міста.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості врахування рекомендацій та пропозицій в діяльності органів місцевого самоврядування з питань розробки місцевих молодіжних програм, організації діяльності молодіжних центрів, консультативно-дорадчих органів.

Ключові слова: молодь, молодіжна політика, державна молодіжна політика, територіальна громада, стратегія, децентралізація, органи місцевого самоврядування, інструменти реалізації молодіжної політики, молодіжна рада, молодіжний центр.

Ключевые слова: молодежь, молодежная политика, государственная молодежная политика, территориальная община, стратегия, децентрализация, органы местного самоуправления, инструменты реализации молодежной политики, молодежный совет, молодежный центр.

Key words: youth, youth policy, state youth policy, territorial community, strategy, decentralization, local governments, tools for implementing youth policy, youth council, youth center.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧН ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ	8
1.1. Поняття і сутність молодіжної політики: теоретичний та правовий аспект	8
1.2. Зміни підходів до формування молодіжної політики в умовах децентралізації влади	18
РОЗДІЛ 2	
ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ НА РІВНІ МІСТА	30
2.1. Нормативно-правові та організаційні засади здійснення молодіжної політики на місцевому рівні	30
2.2. Діяльність органів місцевого самоврядування щодо підтримки молоді: повноваження та напрями роботи	39
РОЗДІЛ 3	
НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА РІВНІ МІСТА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ	52
3.1. Молодіжна рада – консультативно-дорадчий орган з питань реалізації молодіжної політики в місті	52
3.2. Молодіжні центри як основа молодіжної інфраструктури та осередок практичної роботи з молоддю в місті	64
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

З початком реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні відбулося зростання уваги практиків і науковців до проблем молодіжної політики на місцевому рівні. Молодіжна політика в умовах децентралізації влади по своїй суті спрямована на формування комфортного середовища для життя, розвитку, зайнятості молоді в громадах.

Із перших років незалежності України молодіжна політика визнана пріоритетним напрямом діяльності держави. Але тенденції, які відбуваються сьогодні в молодіжному середовищі, вказують на необхідність підвищення ефективності діяльності органів публічного управління, відповідальних за реалізацію молодіжної політики на місцевому рівні. Необхідно відмітити, що подальший розвиток суспільства, вдале здійснення суспільно-економічних, політичних реформувань у державі залежить від умов соціалізації і розвитку молодого покоління. Вже довгий час в Україні відбуваються певні зміни в підходах до формування та реалізації державної молодіжної політики. Сучасний механізм впровадження державної молодіжної політики в Україні потребує подальшого вдосконалення.

Необхідно зазначити, що цей напрям став предметом досліджень багатьох науковців. Зокрема, окремими питаннями у сфері формування та реалізації молодіжної політики на загальнодержавному, місцевому рівнях займалися: М. Перепелиця, М. Головатий, Є. Бородін, В. Головенько, І. Ільїнський, В. Криворученко, В. Мотречко, Т. Тарасенко та інші. Результати дослідження підтверджують, що подальший розвиток молодіжної політики має спиратися на вже наявний досвід та на впровадження нових концептуальних підходів, моделей, механізмів, інструментів, інституцій, державної молодіжної політики.

Особливої актуальності набуває проблематика удосконалення механізму реалізації державної молодіжної політики на місцевому рівні та підвищення рівня ефективності та інноваційності органів місцевого самоврядування у цій сфері.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають в процесі створення умов для соціального становлення та розвитку молоді.

Предметом дослідження є особливості реалізації молодіжної політики на рівні міста в умовах децентралізації влади.

Метою роботи є дослідження особливостей реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації влади та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності цієї політики на рівні міста.

Реалізація поставленої мети передбачає необхідність вирішення наступних завдань:

- визначити поняття і сутність молодіжної політики;
- охарактеризувати зміни підходів до формування молодіжної політики в умовах децентралізації влади;
- проаналізувати нормативно-правові та організаційні засади здійснення молодіжної політики на місцевому рівні;
- розкрити повноваження та напрями роботи органів місцевого самоврядування щодо підтримки молоді;
- обґрунтувати напрями вдосконалення реалізації молодіжної політики на рівні міста з урахуванням змін в системі місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

Методи дослідження. У магістерській роботі застосовано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Дослідження проводилось на основі збору і оброблення вторинної інформації та за допомогою таких методів: порівняння, узагальнення, класифікації інформації; систематизації та формалізації інформації; групування, аналогій.

Результати дослідження можуть бути використані в роботі органів місцевого самоврядування з питань розробки місцевих молодіжних програм, організації діяльності молодіжних центрів, консультативно-дорадчих органів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Поняття і сутність молодіжної політики: теоретичний та правовий аспект

Молодь завжди посідала особливе місце у суспільстві. Як відомо, молоде покоління є найбільш мобільним, енергійним та перспективним прошарком населення, що завжди йде у складі авангарду суспільно-політичних змін. Водночас позиції дослідників та державно-політичних діячів щодо становища молоді в суспільстві є надзвичайно різноманітними та визначаються викликами часу [1, с. 85].

Зміст терміну «молодь» змінюється в різних суспільствах в залежності від мінливих політичних, економічних та соціально-культурних обставин. Одне з перших визначень поняття «молодь» було запропоновано у 1968 р. соціологом В. Лісовським: «Молодь – покоління людей, що проходять стадію соціалізації, засвоюють, а в певному віці вже засвоїли, освітні, професійні, культурні і інші соціальні функції. Залежно від конкретних історичних умов вікові критерії молоді можуть коливатися від 16 до 35 років» [2, с. 41]. Іншим варіантом визначення поняття молоді є наступне тлумачення соціолога І. Кона: «молодь – соціально-демографічна група, що виділяється на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального положення і обумовлених тим чи іншим складом соціально-психологічних властивостей. Саме це визначення згодом стало основним в соціології молоді. Молодість як певна фаза, етап життєвого циклу біологічно універсальна, але її конкретні вікові рамки, пов'язаний з нею соціальний статус і соціально-психологічні особливості мають соціально-історичну природу і залежать від суспільного устрою, культури і властивих даному суспільству закономірностей соціалізації» [3].

Ідентифікація молоді, як категорії населення, її особливості та потреби як об'єкта та суб'єкта молодіжної політики запропонована російським науковцем І. Ільїнським, яка включає в себе вісім наступних базових положень:

1. Молодь – об'єктивне суспільне явище, яке завжди розглядалось як велика специфічна вікова підгрупа. Ключем до пізнання природи молоді є діалектика цілого і частини («молодь – частина суспільства; молодь – частина суспільства»). Специфічні, зумовлені віком проблеми молоді у будь-якому суспільстві полягають у: зв'язку з ідеєю залежності; не включеністю в процес виробництва, «життям в кредит»; відсутністю особистої самостійності у прийнятті рішень, що стосуються їх життя; наявністю проблеми вибору сфери трудової діяльності, вибору професії; необхідністю вирішення проблеми морального і духовного самовизначення; вирішення проблеми шлюбного вибору й дітонародження.

2. Молодь за природою є явищем біологічним і соціальним, що визначає зв'язок її психофізичного та соціального розвитку.

3. Молодь – явище конкретно-історичне. Це може означати, що кількість визначень молоді може дорівнювати кількості конкретних товариств, кожне з яких виводиться із загального визначення молоді та служить базою для конкретизації цього визначення.

4. Молодь – це носій величезного інтелектуального потенціалу, особливих здібностей до творчості.

5. Молодь – одночасно об'єкт і суб'єкт соціалізації, що визначає її соціальний статус.

6. Молодь знаходить суб'єктність у міру самоідентифікації, самоусвідомлення своїх інтересів, зростання рівня своєї організованості.

7. Молодь – носій процесів, які розгортатимуться в певну потужність у майбутньому.

8. Молодь – об'єкт комплексних, міждисциплінарних досліджень, які тільки у своїй сукупності можуть дати достатньо достовірну картину про неї [4, с. 12].

Отже, молоді люди є найбільш енергійною та продуктивною частиною суспільства, його стратегічним ресурсом. Разом зі старшим поколінням воно відповідає за розвиток і майбутнє країни, за історичну та культурну спадщину свого народу. Молоді люди не потребують стільки законодавства, що регулює власний житловий простір, скільки розширення кола життєвих можливостей, створення широких можливостей для якісної та бажаної освіти, що забезпечує реальні можливості працевлаштування, є певною мірою гарантом від ризику [5, с. 57].

Місце та роль молоді у суспільстві значною мірою визначається державою, формулюючи підходи до молодіжної політики. Молодь - це особлива спільнота, оскільки її основні риси та характеристики перебувають у стані задуму. Межі підліткового віку визначаються специфікою підготовки та вступу юнаків та дівчат до продуктивного життя, що викладено у відповідних нормативних актах. Вони визначають право та можливість молодих людей займатися самостійною професійною діяльністю, створювати сім'ю та нести відповідальність за свої дії [6].

ООН та ЮНЕСКО вважають, що молоді люди віком від 17 до 25 років. Соціологи деяких країн, наприклад, США, визначають період молодості від 12 до 24 років. У США молодь поділяється на "молодь" (12-18 років) і "підлітків" (18-24 років) [7]. Традиційно вважалось, що вікова межа становить від 16 до 30 років. Це відображає об'єктивні процеси в житті та розвитку людства: з одного боку, завдання ранньої соціалізації молоді, включення їх у трудову практику на більш ранніх етапах, а з іншого - збільшення середнього та похилого віку, тривалості життя загалом, продовження освіти та соціально-політичного коригування, стабілізація сімейно-побутового стану тощо. Український закон "Про сприяння соціальному формуванню та розвитку молоді", із змінами, внесеними згідно із Законом від 23 березня 2004 р., передбачає, що: "Молодь - це громадяни у віці від 14 до 35 років" [8].

«Молодіжна політика - це складне явище, яке є результатом практичної, науково-теоретичної, ідеологічної та іншої діяльності соціальних інститутів,

пов'язаних з молоддю. Така політика реалізується у всіх сферах молодіжного життя, в інтересах суб'єктів молодіжної політики. Суб'єктами його реалізації є всі державні установи, які прямо чи опосередковано спілкуються з молоддю, а також сама молодь. Це означає, що молодіжна політика - це певна система теоретичних положень про місце, роль та перспективи молоді у суспільстві, записаних у нормативних актах. Молодіжна політика охоплює всі сфери молодіжного життя, включає питання, що стосуються формування та виховання молоді, охоплює процеси соціалізації, сукупність уявлень про місце та роль молоді в суспільстві та їх реалізацію» [9].

Вагомий внесок у дослідження системи реалізації молодіжної політики в Україні внесли українські вчені: Є. Бородін, М. Перепелиця, М. Головенько, М. Ільїнський, В. Барабаш, Н. Метьолкіна. Так, І. Ільїнський вважає, що «молодіжна політика – це, по-перше, система ідей, теоретичних положень про роль і місце молодого покоління, по-друге, це практична діяльність суб'єктів такої політики: держави, громадських організацій та інших соціальних інститутів щодо реалізації цих ідей, положень і директив з метою формування і розвитку молоді» [10]. М. Ф. Головатий зауважує, що «молодіжна політика може бути реалізована лише при наявності певного механізму (державних структур, молодіжних організацій, служб фінансування тощо)» [11].

Слід зазначити, що молодіжна політика – це діяльність усіх суспільних інститутів, у тому числі партій, громадських організацій, інших інститутів громадянського суспільства, з метою соціалізації молодого покоління, його інтеграції в суспільні процеси [12].

Державна молодіжна політика – це політика, діяльність держави, її інституцій, направлена на молодь, на підростаюче покоління, це наявність законодавчо закріплених ідей стосовно ролі і місця молоді у поступальному розвитку суспільства, а також системи різноманітних державних заходів, що сприяють реалізації цих ідей [12].

«Головною метою обох видів політики є створення необхідних соціально-економічних, політико-правових, організаційних умов та гарантій соціального

становлення, розвитку та вдосконалення як окремої молодої людини, так і всього підростаючого покоління» [12].

Молодіжна політика включає багато елементів і має складну структуру. Для реалізації такої політики потрібно створити спеціальні органи чи інші структури та ресурси. Молодіжна політика повинна бути спрямована на всіх молодих людей та їх активну участь у суспільному житті. Водночас він має свої особливості: організаційну роль молодіжних організацій, їх керівних органів у реалізації молодіжної політики, керівництво та виконавчу структуру для її реалізації, систему фінансування та роль її суб'єктів у розподілі коштів та нагляді за цим процесом [13].

«Молодіжна політика стає ефективною лише тоді, коли процес виховання молоді, формування її світогляду об'єктивно сприймається та реалізується. Молодь завжди намагалася бути активним суб'єктом діяльності, соціальних відносин та перетворень. На цій основі між поколіннями виникають конфлікти. Отже, метою молодіжної політики є:

- забезпечення реальної рівності прав, обов'язків та соціальної перспективи молоді разом з іншими соціальними групами, але не за їх рахунок;
- соціальний захист молодих громадян, вирішення їх різноманітних соціально-політичних, економічних, духовних проблем, а також створення необхідних вихідних точок для власного життя, адаптації, саморозвитку та самореалізації;
- підтримка та сприяння основним соціально вигідним ініціативам молоді, їх організацій та рухів, які прагнуть зробити конкретний внесок у вирішення проблем молоді та загальних проблем» [14].

Предметом молодіжної політики є молодь, тобто соціально диференційована соціально-демографічна спільнота, яка має особливі фізіологічні, соціально-психологічні, культурні, когнітивні, освітні та інші, що характеризують її біосоціальне дозрівання як реалізацію самовираження своїх внутрішніх суттєвих сил та соціальних характеристик [15].

Принципи молодіжної політики:

- рівність прав молоді;
- участь молоді;
- обґрунтованість;
- субсидіарність;
- міжвідомчість та міжсекторальна взаємодія [16].

Здійснення молодіжної політики в конкретній державі зумовлюються багатьма складовими, однак провідними є: характер держави, особливості її політичної системи, специфіка формування й реалізації соціальної політики тощо [17 – 18]. Це спричинило формування значної кількості теоретичних моделей, які побудовані на основі практичного досвіду реалізації молодіжної політики країн світу. Науковцями узагальнено значну кількість спільних та відмінних рис та зведено їх у відповідні класифікації. Найпоширенішим є розрізнення неоконсервативної та соціал-демократичної моделей [19, с. 43].

Неоконсервативна модель характеризується першочерговою турботою державних органів про соціально незахищені й так звані «неблагонадійні» групи молоді. Вона характеризується достатньо активним втручанням держави у відносини суспільства і молоді [20, с. 37]. Для цієї моделі є характерним жорсткий контроль над порядком витрачання коштів і одержуваної допомоги. Таким чином, державою регулюються лише окремі аспекти соціального становища цієї соціальної категорії. Типовими представниками такої моделі молодіжної політики є США та Італія. Пріоритетними завданнями молодіжної політики за такої моделі є задоволення нагальних соціальних потреб молоді [18, с. 37]. Яскравим прикладом такої моделі є політика США, так, у прийнятій в 1980 р. «Президентській ініціативі про освіту і працевлаштування молоді» було висунуто завдання «розширення можливостей працевлаштування молодих людей, які найперше цього потребують». З метою надання соціальної допомоги молоді у США була створена мережа соціальних агентств [21, с. 17].

Друга модель – соціал-демократична (в більшості європейських країн: Австрія, Німеччина, Португалія, Фінляндія, Швеція) – за якої держава практично бере на себе відповідальність за розв’язання майже всіх проблем

молоді в соціально-економічній, культурно-духовній сфері та у сфері молодіжного руху. Ця модель відрізняється визнанням відповідальності держави за інтеграцію молоді в суспільство і переходом від допомоги окремим категоріям до підтримки молоді в цілому. У цьому варіанті розробляються і реалізуються соціальні програми, спрямовані на всі категорії молодих людей [21, с. 32].

На нашу думку, найбільш сприятливою для впровадження та реалізації інноваційності молоді в Україні може стати соціально-демократична модель державної підтримки молоді.

Існує ще одна класифікація моделей, за якою виділяють шведську, американську та німецьку моделі. Шведська модель – ґрунтується на соціальній роботі в комунах і спеціально створених органах, що мають координаційні повноваження та специфічні сфери прямого управління. Вплив держави на вирішення молодіжних проблем передусім здійснюється через фінансування та іншу діяльність щодо створення умов для нормального розвитку кожної молодої людини, зокрема створення мережі державних чи державно-фінансових, спеціалізованих закладів, а також через фінансову підтримку молодіжних організацій [22, с. 58].

Американська модель – зводиться до гарантування прав та вжиття заходів стосовно соціально незахищених і уразливих категорій молоді. При цьому до уваги беруться лише окремі нагальні аспекти, що стосуються проблем цієї категорії населення.

Німецька модель – заснована на поєднанні соціал-демократичних (збереження соціального виміру, активна політика щодо забезпечення основних прав, превентивна робота щодо правопорушень, захист та розвиток соціальних здобутків) та ліберальних засад (заходи превентивного, компенсаційного, а також субсидіарного спрямування) [19].

Важливий досвід у розробці та реалізації молодіжної політики накопичений у зарубіжних країнах. Молодіжна політика зарубіжних країн характеризується її реалізацією у трьох сферах: соціально-економічній,

культурно-естетичній та молодіжному русі. У кожному з них можна розподілити найважливіші проблеми, які вирішуються реалізацією молодіжних програм, проведенням окремих акцій, кампаній тощо. У соціально-економічній галузі йдеться про: аналіз та практичне вирішення проблем освіти, професійного навчання молоді, їх працевлаштування, адаптації на виробництві. Важливий акцент робиться на соціальному захисті, адаптації молоді до 18 років. У культурно-естетичному полі молодіжної політики основна увага зосереджена на проблемах захисту та розвитку інтелектуального потенціалу молоді, оволодінні ними кращими досягненнями національної та світової культури. Звичайно, держава прагне створити сприятливі умови для насолоди духовними та культурними цінностями. У молодіжному русі політика орієнтована на його просування, підтримку молодіжних організацій та розвиток молодіжної співпраці. Певною мірою уряди зарубіжних країн будують свою політику щодо молоді як на патерналістській, щоб пізніше принести їй реальну віддачу в економіці, політиці, соціальній, духовній та інших сферах.

У багатьох зарубіжних країнах молодіжна політика реалізується через національні та регіональні молодіжні програми. Найчастіше ці програми стосуються: зайнятості молоді та запобігання безробіття; освіта та професійне навчання (перепідготовка); проблеми навколишнього середовища; реабілітація, охорона здоров'я та профілактика захворювань; створення здорового способу життя тощо. Такі програми часто є превентивними і призначені для запобігання неправильним крокам та діям молодих людей. Молодіжна політика в зарубіжних країнах значною мірою заснована на наданні гарантій молоді, створенні певних умов для їх розвитку та самореалізації [23].

«Європейська хартія про участь молоді у муніципальному та регіональному житті вимагає особливої уваги при реалізації молодіжної політики в європейських країнах. Секретаріат Ради Європи має Директорат з питань молоді та спорту. Найважливіші рішення щодо змісту молодіжної політики в Європі приймаються на регулярних європейських конференціях. З 70-х років ХХ. для фінансування молодіжних проектів та програм у регіоні

створено Європейський молодіжний фонд, а під егідою Ради Європи відкрито два європейських молодіжні центри» [24].

Важлива роль в розробці і реалізації міжнародного законодавства в сфері молодіжної політики належить Організації Об'єднаних Націй (ООН). У 1965 р. Генеральною Асамблеєю ООН була прийнята «Декларація про поширення серед молоді ідеалів світу, взаємної пошани і взаєморозуміння між народами» [25]. У наступні роки було прийнято ще цілу низку важливих документів: у 1985 р., оголошеному Міжнародним роком молоді, були схвалені «Керівні принципи для подальшого планування і здійснення відповідних наступних заходів, що стосуються молоді: участь, розвиток, світ»; згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1995 р. була прийнята Всесвітня програма дій, що стосується молоді, до 2000 р. і на наступний період; Резолюцією 54/120 від 20 січня 2000 р. була схвалена Лісабонська декларація по молодіжній політиці і програмам, прийнята в серпні 1998 р. на першій Всесвітній конференції міністрів у справах молоді [26].

Згідно із заявою ООН у 90 % держав-учасниць організації молодіжна політика має інтегрований характер. Це означає, що існують політичні структури, що об'єднують політичні і професійні установи з молодіжними організаціями, що є суб'єктами молодіжної політики [27].

Наступні ключові події дали поштовх для розвитку молодіжної політики в Європейському Союзі (ЄС): У 2001 р. Європейська Комісія прийняла рішення про новий поштовх для європейської моделі, що містить інформацію про розвиток нових форм європейського управління. Модернізація європейської державної політики базується на п'яти загальних принципах відкритості, участі, підзвітності, ефективності та згуртованості [28, с. 40]. Основою для прийняття стала допомога ЄС у створенні нового механізму співпраці у молодіжній галузі, який би відповідав побажанням та очікуванням підростаючого покоління [29].

У березні 2005 року Європейський молодіжний пакт був прийнятий як частина Лісабонської стратегії зайнятості та зростання. Метою цього документа є розвиток участі молоді в освіті та навчанні, соціальна інтеграція молоді у

суспільство. Згодом у своєму Повідомленні "Сприяння повноцінній участі молоді в освіті, зайнятості та суспільстві" Комісія зосередила увагу на тісному спілкуванні у всіх сферах з метою створення умов для розвитку молодіжної сфери [30]. Це означає, що після прийняття документа було запропоновано низку нових пропозицій, ініціатив та механізмів, що поєднують освіту, працевлаштування та участь молоді у європейських політичних процесах.

Добре відомою програмою є "Молодь в дії", прийнята в 2006 році на період 2007-2013 років, і є сучасним продовженням попередніх програм дій ЄС, а саме "Молодь для Європи" (1988), програма волонтерства Європейської добровільної служби. (1996). Але у 2000 році вищезазначені програми були об'єднані у спільну Програму "Молодь у дії". Отже, метою Програми «Молодь у дії» є сприяння активному європейському співробітництву у галузі молодіжної політики та зміцнення громадянства молоді [31].

Сьогодні ЄС має нову стратегію ЄС щодо майбутнього розвитку молоді на 2010-2020 роки. "Молодіжна стратегія: інвестиції та розширення можливостей", прийнята 27 листопада 2009 року після конструктивного діалогу, в якому взяли участь близько 40 000 молодих людей. Ця стратегія визначає дві основні цілі європейського співробітництва у галузі молодіжної політики до 2020 року: створити все більше і більше рівних можливостей для молоді у сфері освіти та зайнятості; сприяння активному громадянству та соціальній інтеграції [32]. Слід зазначити, що найближчим часом були визначені наступні пріоритети щодо соціальної інтеграції, роботи з молоддю, підвищення інтересу та активної громадянської позиції та працевлаштування молоді.

В Україні основою нормативно-правового забезпечення є Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» [33], Закони України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [34], «Про охорону дитинства» [35], «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» [36], «Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004 – 2008 роки» [37] та Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження

Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016 – 2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» [38].

Аналіз свідчить, що останніми роками відбулося значне оновлення законодавчого регулювання молодіжної сфери в європейських країнах. Значний вплив на розвиток законодавства у цій сфері здійснено Радою Європи та ООН. У країнах ЄС діють інноваційні підходи та інноваційне законодавство, яке все більше спирається на сучасні зміни в розвитку суспільства та забезпечує впровадження нових концептуальних підходів моделей, механізмів, інструментів, інституцій молодіжної політики.

Отже, молодь є найбільш активною суспільною групою будь-якої країни, а молодіжна політика, державна політика у цій сфері має на меті – створення необхідних соціально-економічних, політико-правових, організаційних умов та гарантій для соціального становлення, розвитку і вдосконалення як окремої молодої людини, так і всього молодого покоління.

Завдяки формуванню різних теоретичних моделей, які побудовані на основі практичного досвіду молодіжної політики країн світу, Україна має значне підґрунтя для врахування кращих практик формування та реалізації молодіжної політики. Для України актуальним завданням є осмислення існуючого досвіду та запровадження інновацій на основі міжнародного, зарубіжного та національного досвіду.

1.2. Зміни підходів до формування молодіжної політики в умовах децентралізації влади

Розглядаючи молодіжну політику в умовах децентралізації влади, необхідно насамперед дати визначення терміну «децентралізація». «Слід зазначити, що це питання було ґрунтовно досліджено Ж. Веделем. Децентралізація, на його думку, полягає у передаванні владних повноважень не державним службовцям і органам, що представляють центральну владу, а

іншим органам, що не знаходяться в ієрархічному підпорядкуванні останній, переважно, які обрані населенням» [39].

Так, американський фінансовий аналітик Джеймс Шуров'ескі зазначає: «Сила децентралізації полягає в тому, що з одного боку вона стимулює незалежність і спеціалізацію, а з іншого – дозволяє людям координувати свої дії і вирішувати складні проблеми. Суттєвий недолік децентралізованої системи – відсутність гарантій того, що цінна інформація, отримана в одній частині системи стане всезагальним надбанням» [40 с. 84]. При цьому автор застерігає, що «створити децентралізовану систему не так просто, а ще важче її підтримувати. Крім того, децентралізація дуже легко перетворюється в дезорганізацію» [40 с. 87]. Таким чином, у проведенні реформи щодо децентралізації влади з реальною передачею повноважень місцевому самоврядуванню існує багато проблем, ризиків та перешкод. Але, як правильно зазначає О. Скрипнюк, «альтернативи децентралізації немає, бо саме здійснення успішної децентралізації влади є запорукою ефективного територіального розвитку та забезпечення справжнього народовладдя в Україні» [41 с. 24]. Результатом реформи в Україні має стати формування нової демократичної моделі.

Отже, децентралізація є однією з форм розвитку демократії, що одночасно зберігає єдність держави та її інститутів і розширює можливості місцевого самоврядування. Вона має на меті активізувати населення для забезпечення власних потреб, звужити сферу державного впливу на суспільство, зменшити видатки на утримання держапарату. Цей процес сприяє прямому народовладдю, адже передбачає передачу управління ряду справ локального рівня безпосередньо в руки зацікавлених осіб. Таким чином, децентралізація сприяє побудові громадянського суспільства. Повна децентралізація влади – процес доволі складний і тривалий, але необхідний для формування самостійних та дієздатних територіальних громад. На сьогодні перед Україною стоїть завдання створення власної моделі децентралізації спрямованої на тісну співпрацю з молоддю.

Ця модель повинна включати:

- необхідна інфраструктура для молодіжної політики, включаючи її організаційну та фінансову підтримку;
- «забезпечення діяльності молодіжних центрів та молодіжних працівників;
- розвиток інститутів громадянського суспільства;
- міжгалузєва співпраця у молодіжній роботі;
- оцінка ефективності роботи з молоддю та звітування перед громадою про стан роботи з молоддю;
- забезпечення умов для участі молоді та громадського нагляду за молоддю [42].

Слід зазначити, що в процесі децентралізації влади в Україні доцільно враховувати досвід демократії в європейських країнах, який свідчить про важливість участі молоді у прийнятті рішень та діяльності на місцевому та регіональному рівнях. Принципи формування молодіжної політики на рівні громад та основні молодіжні пріоритети викладені в переглянутій Європейській хартії про участь молоді у місцевому та регіональному житті (2003):

- участь молоді у громадському житті на місцевому та регіональному рівні має стати частиною загальної політики залучення громадян до суспільного життя;
- принципи та різні форми участі, закріплені в Хартії, застосовуються до всіх молодих людей без дискримінації;
- галузева політика повинна мати молодіжний вимір, а отже місцеві та регіональні органи влади повинні дотримуватися положень Хартії та забезпечувати на практиці різні форми співпраці, що визначатимуться за погодженням з молоддю та їх представниками» [43].

Донедавна молодіжна політика в Україні регулювалась та управлялась державними органами, завдання молодіжної політики, форми роботи, обсяги та політика фінансування формувалися в адміністративному порядку. Процес децентралізації влади зміщує фокус з централізованого управління на місцеве

самоврядування, визначає пріоритет громадської інклюзії та соціальної діяльності молоді, формує новий підхід до організації діяльності [43].

Ефективність молодіжної політики в Україні в контексті децентралізації значною мірою залежить від єдності та узгодженості дій виконавчої влади, місцевого самоврядування та представництва молоді. Метою реформи децентралізації є побудова громадянського суспільства за активної участі молоді та підвищення середньоєвропейського рівня залучення молоді до активного громадського життя [44]. Завданнями реформи децентралізації є підвищення мобільності молоді (понад 50% молоді відвідує інші регіони України та країни ЄС), запровадження європейських норм та стандартів у молодіжній політиці, створення нових інструментів громадянської освіти, розвиток національних та місцевих молодіжних ініціатив [43].

Основні принципи реалізації молодіжної політики в контексті децентралізації:

- молодіжна діяльність - молодь - це ті, хто повинен бути предметом молодіжної роботи, а завданням державної системи управління є створення умов для залучення молоді до розробки та реалізації молодіжної політики;

- обґрунтованість - враховує фактичну ситуацію та потреби державного устрою та державних установ на основі потреб та прагнень української молоді;

- узгодженість - впроваджує механізми роботи з молоддю на національному та регіональному рівнях відповідно до сучасних вимог та можливостей;

- послідовність - встановлення ефективної міжгалузевої та міжгалузевої співпраці [45].

Для ефективного впровадження реформи децентралізації необхідно використовувати такі інструменти:

1. Програма національно-патріотичного (громадянського) виховання молоді на 2016 – 2020 роки:

- національно-патріотичне виховання через громадянську освіту;
- табори та школи молоді;

- розвиток ігрових військово-патріотичних форм, зокрема гри «Джура».

2. Програма «Молодь України 2016 – 2020 роки»:

- якісна освіта: національний знак якості для молодіжних центрів, закон про визнання неформальної освіти, програма «Молодіжний працівник»;
- гідна робота: профорієнтаційний портал «Моя кар'єра», національна волонтерська служба, стандартизація роботи молодіжних центрів праці;
- здорова молодь: платформа «Спортіфай», підтримка неформальних молодіжних спортивних рухів, формування мережі літніх наметових таборів, профілактика небезпечних хвороб;
- національно-патріотичне виховання;
- підтримка вразливих груп молоді;
- доступне житло.

3. Міжнародне молодіжне співробітництво:

- двосторонні ради з обміну молоддю;
- відкриття та запуск нових проектів та можливостей для молоді;
- залучення донорських коштів у розвиток молодіжної політики.

4. Прозорість та ефективність використання бюджетних коштів:

- нова ефективна модель – фонд підтримки молодіжних ініціатив;
- нова система премій Кабінету Міністрів України для молоді [46].

5. «Драбина участі» Харта, як інструмент у впровадження реформи децентралізації є моделлю, яку можна використовувати під час розроблення в першу чергу молодіжних проектів та роботи з ними, але її можливо переносити і на рівень усієї територіальної громади. Вона покликана насамперед допомогти молодим людям взяти активну участь в ухваленні рішень і дати їм можливість права «голосу» в суспільстві, усвідомлення своєї значущості. Саме трактування з точки зору «драбини участі» Харта дає найкраще розуміння взагалі ідеї поступовості розвитку рівнів партисипації в локальному масштабі. «Драбина участі» Р. Харта має такий вигляд:

Найнижча сходинка драбини зветься «маніпулювання», бо молоді люди не розуміють суті проекту і, таким чином, не розуміють власних дій.

«Декорація» дуже близька до маніпулювання, але в цьому випадку керівники не прикидаються, що молоді люди були ініціаторами заходу. Вони просто використовують молодь, щоб певним чином «прикрасити» захід.

Термін «токенізм» (від англійського tokenism – символічний захід; реформа чи перебудова, що проводиться «про людське око») можна використовувати для опису того, у який спосіб дітей та молодь використовують під час проведення засідань, конференцій та інших масових заходів.

«Призначені дорослими / керівниками та інформування». Участь породжує мотивацію, котра приводить до зростання компетенції, що, у свою чергу, породжує мотивацію до участі в майбутніх проектах.

«Консультування та інформування». Молодь може виступати для дорослих / керівників дуже цінними консультантами. На цій сходинці ідея, мета та завдання – усе розробляється та упроваджується дорослими/керівниками, але молодь бере участь у цьому процесі, оскільки з нею консультуються на етапі розроблення та до їхньої думки ставляться серйозно. Відповідно до їхніх оцінок та рекомендацій кінцевий результат коригується. Тим не менш прийняття остаточного рішення залишається за дорослими.

Рішення приймаються за ініціативою дорослих разом із дітьми. Хоча проект ініціюється дорослими, рішення приймаються спільно з дітьми та молоддю.

Рішення приймаються за ініціативою дітей під керівництвом дорослих. Шляхом справжньої участі у проектах, що передбачають вирішення справжніх проблем, діти та молодь розвивають навички критичного сприйняття та порівняння точок зору, що є таким важливим для розвитку самовизначення молоді.

Рішення приймаються за ініціативою дітей разом із дорослими. Дітям та молоді необхідно якомога більше брати участь у спільній діяльності нарівні з дорослими. Формується почуття відповідальності за свої рішення, за власне життя, життя близьких та оточення.

«Драбина участі» є вихідною типологією для розуміння ступеня участі молоді в реалізації проектів, місцевої політики, політики навчального закладу тощо [47].

Наразі цей інструмент став одним із найпопулярніших у світі. Завдяки своїй простоті та легкості у вимірюванні він швидко дає змогу керівництву органів місцевої влади та лідерам організацій громадянського суспільства усвідомити рівень взаємовідносин, що існує, та окреслити напрямки для розвитку [47].

21 грудня 2017 року Міністерство молоді та спорту спільно з представниками державного та державного сектору, місцевого самоврядування, експертами та молодіжними лідерами розробило Модель реалізації молодіжної політики в децентралізованому середовищі. Ця модель формує новий підхід - від «роботи з молоддю» до «участі молоді». Він базується на міжгалузевій взаємодії та враховує територіальні особливості роботи з молоддю відповідно до специфічних потреб молоді [46].

Таким чином, на державному рівні центральним органом виконавчої влади, відповідальним за формування та реалізацію молодіжної політики, є компетентне міністерство. В процесі адміністративної реформи назву цього органу було змінено з Міністерства молоді та спорту України на Міністерство культури, молоді та спорту України. У рамках децентралізації компетентне міністерство повинно виконувати такі функції:

- нормативно-правове забезпечення;
- формулювання стратегії розвитку та пріоритетних напрямків молодіжної політики;
- забезпечення навчання молодіжних працівників;
- методичне забезпечення з урахуванням міжнародного досвіду та найкращих практик;
- фінансування або допомога у залученні коштів для реалізації програм, проектів тощо. [44]. Для регіонального рівня характерно, що він передбачає реалізацію молодіжної політики в рамках запропонованих на національному

рівні підходів, зокрема в рамках національної програми «Молодь України». Регіональні програми з урахуванням потреб місцевої молоді можуть бути розроблені та затверджені [42].

На місцевому рівні місцева відповідальність за реалізацію молодіжної політики зростає в рамках реформи децентралізації. Запропонована структурна та національна модель реалізації молодіжної політики на рівні Об'єднаних територіальних громад акцентує увагу на тому, що молодіжна політика включає всі інші сфери відповідальності за роботу з молоддю: освіта, зайнятість та ринок праці, розвиток культури, соціальний захист тощо. [44]. Ефективна реалізація молодіжної політики вимагає:

- створити національну молодіжну інфраструктуру, здійснити її організаційну та фінансову підтримку;
- створювати та забезпечувати діяльність молодіжних центрів та молодіжних працівників;
- сприяти розвитку інститутів громадянського суспільства;
- налагодити міжгалузеву та міжгалузеву співпрацю у молодіжній роботі;
- оцінити ефективність роботи з молоддю на рівні громади (за розробленими показниками) та звітувати перед громадою про стан роботи з молоддю;
- забезпечити умови для участі молоді та громадського нагляду за молоддю [48].

Сьогодні важливо не лише забезпечити координацію роботи з молоддю, а й активне залучення молоді до життя місцевих громад, що можливо завдяки створенню молодіжної інфраструктури.

Для більш швидкого розвитку молодіжної політики в умовах децентралізації необхідно знизити навантаження на бюджети в частині утримання комунальних закладів. Радянська система роботи з молоддю передбачала створення великої кількості закладів за інтересами: дитячо-юнацькі спортивні школи, палаци дітей та юнацтва, школи мистецтв, гуртки, палаци культури, тощо. Усі ці заклади, як правило, були розпорошені по різних

відомствам, тому їх робота мало координувалась і, відповідно, не мала нічого спільного з інтегрованою молодіжною політикою. Іншою проблемою цієї системи було те, що кожна установа витрачала неймовірні ресурси власне на своє утримання, а не на роботу [44].

Завдяки децентралізації можлива оптимізація витрат і створення нової інфраструктури для молоді. На базі закладів освіти, культури, фізичної культури і спорту, різної форми власності та підпорядкування обирається приміщення з кадрами та досвідом, це може бути окрема установа з великими приміщеннями та багатофункціональною діяльністю, а може бути кімната в бібліотеці чи школі, що відчинена до вечора і де молодь може провести час.

Таким чином, розробляється новий підхід до розвитку молодіжної політики - створення молодіжних центрів та залучення молодіжних працівників [44].

Основними напрямками діяльності молодіжних центрів та молодіжних працівників, що працюють у громадах, в контексті децентралізації є:

«- вивчення становища молоді у громаді, визначення пріоритетів потреб та інтересів молоді, найбільш соціально незахищених категорій;

- створення умов для роботи молодіжних ГО та молодіжних рад, залучення молоді до роботи інших інститутів громадянського суспільства;

- залучення представників громадських об'єднань та компаній до молодіжної роботи;

- активізація роботи установ, що безпосередньо працюють з молоддю, координація їх діяльності з акцентом на потреби та інтереси молоді;

- організація тематичних гуртків, клубів за інтересами, груп взаємодопомоги тощо. [45].

Важливим аспектом у процесі впровадження нової моделі реалізації молодіжної політики на рівні громади є створення ефективної системи збору, обробки та реагування на запити та місцеві молодіжні ініціативи» [49].

В умовах децентралізації запорукою збереження й нагромадження людського потенціалу ОТГ як основи її соціально-економічного розвитку є створення умов для самореалізації молоді. Це потребує визначення сучасного європейського принципу молодіжної участі в житті громади одним із пріоритетних напрямків роботи місцевої влади, реалізація якого на практиці передбачає в ОТГ достатніх ресурсів і повноважень для розв'язання місцевих молодіжних проблем у ключових сферах і координації виконавчими органами ОТГ міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії в інтересах молоді, а також підтримку наявних та розвиток нових складників молодіжної інфраструктури [49].

В умовах децентралізації влади, зважаючи на існування нинішніх викликів, для забезпечення єдності українського суспільства та зміцнення української державності, досягнення якісної та ефективної співпраці, рівноправних відносин між молоддю, громадськими організаціями, органами державної влади, органами місцевого самоврядування та організаціями громадського суспільства важливим є приділення більшої уваги використанню інформаційно-комунікаційних технологій. Мова йде про використання комунікаційних каналів веб-сайту, веб-маркетингу й соціальних медіа; соціальних мереж; e-mail-сповіщень; суворе дотримання етичних норм спілкування у все мережі [50]. У напрямі інформаційного забезпечення, навчання та поширення досвіду доцільним є:

- рекомендувати підрозділам по роботі з молоддю органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування всіх рівнів користуватися зазначеними інтернет-ресурсами, поповнювати базу прикладами власного досвіду, формувати оцінку проектів, обговорювати їх на інтернет форумі;
- постійно здійснювати моніторинг задоволення молоді станом реалізації державної молодіжної політики на місцях з оприлюдненням результатів у вільному доступі;
- підготувати методичні матеріали для органів державної влади й місцевого самоврядування щодо ініціювання та координації впровадження

молодіжних інновацій шляхом консолідації зусиль організацій, що працюють з молоддю, місцевих органів освіти, охорони здоров'я, фізичної культури;

– посилити підготовку кадрів по роботі з молоддю через організацію постійно діючого всеукраїнського тренінгу з інноваційних форм молодіжної роботи [46].

Крім того, молодіжним громадським організаціям слід більш активно залучати нові PR-тактики та здійснювати обов'язковий щорічний моніторинг PR-діяльності [46].

Важливим аспектом роботи є сприяння включенню до статутів ОТГ молодіжної політики як одного із пріоритетних напрямів для місцевих громад та використання інноваційних форм молодіжної роботи. Сьогодні існують необхідні передумови для поширення цього здобутку на всі адміністративно-територіальні одиниці країни, зокрема існують: організаційна інфраструктура, здатна ініціювати та координувати впровадження інновацій; підготовлені кадри цих підрозділів; значна кількість активних громадських організацій, молодіжних громадських організацій, дитячих громадських організацій, волонтерів; можливості часткової підтримки інновацій грантами донорських організацій і проектів [49].

Важливою умовою подальшого розвитку в перехідному періоді до того часу, поки новостворені ОТГ не сконцентрують достатньо власних ресурсів на роботу з молоддю, залишається належне державне фінансування впровадження інновацій у реалізацію молодіжної політики на місцях [46].

Процес децентралізації відкрив нові можливості для розвитку співпраці з представниками донорських проектів і організацій з метою їх залучення до реалізації молодіжних ініціатив на загальнонаціональному, регіональному та місцевих рівнях.

Особливої актуальності набуває інформаційно-аналітична та організаційна підтримка з питань формування та реалізації державної молодіжної політики на регіональному та місцевому рівнях.

У напрямі залучення молоді до процесу децентралізації важливим моментом є посилення її участь в обговоренні завдань та шляхів реалізації реформи. Також, звертається увага на необхідність передбачення в регламентах ОТГ процедур забезпечення належного представництва молоді, захисту її прав та інтересів, механізми узгодження потреб молоді з інтересами ОТГ в цілому [49].

Отже, децентралізація влади є однією з форм розвитку демократії, яка водночас зберігає єдність держави та її інститутів та розширює можливості місцевого самоврядування. Забезпечення ефективної молодіжної політики в контексті децентралізації повинно базуватися на адекватному кадровому забезпеченні, фінансовій підтримці, розвитку молодіжної інфраструктури та залученні молоді до процесу розробки та прийняття рішень та контролю за їх виконанням [51].

В умовах змін в системі місцевого самоврядування та територіальної організації управління в Україні відбувається перехід до відкритої моделі державної молодіжної політики, тому відбувається процес активізації молоді, єдності та координації виконавчої влади, місцевого самоврядування та представництва молоді в державному управлінні.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ НА РІВНІ МІСТА

2.1. Нормативно-правові та організаційні засади здійснення молодіжної політики на місцевому рівні

Формування законодавства України з питань молодіжної політики почалося разом із здобуттям незалежності, починаючи з 90-х років ХХ ст. Значущість молоді в суспільно-політичному житті поки що не до кінця усвідомлюється українською владою, що має наслідком значну кількість проблем молоді, споживацьке ставлення до молодіжного руху, недофінансування заходів молодіжної політики, що загрожує створенням безконтрольної з боку органів публічної влади ситуації. У зв'язку з цим постає завдання вдосконалення молодіжної політики, ґрунтовного аналізу та переосмислення її окремих компонентів. Першочерговим є аналіз нормативно-правової бази як основи будь-якої діяльності у сфері публічного управління. Без грамотної організації та достатнього забезпечення цього аспекту молодіжної політики не можна розраховувати на успішність інших заходів [19].

Протягом останніх десятиліть основна діяльність щодо здійснення молодіжної політики зосередилася у виконавчій владі. В органах влади з'явилися окремі підрозділи з реалізації молодіжної політики, які формували достатньо єдину та ефективну систему управління. Проте, весь цей час молодь розглядалася переважно лише як об'єкт управління [19].

У роботі А. Васильєва «Еволюція нормативно-правової бази державної молодіжної політики незалежної України» визначається наступна періодизація процесу формування нормативно-правової бази основних засад молодіжної політики за роки незалежності України, а саме: I період – 1992 – 1998 рр. (2 акти): становлення нормативно-правової бази молодіжної політики молоді незалежної держави; II період – 1998 – 2000 рр. (6 актів): розвиток нормативно-

правової бази – визначення організаційних форм та формування основних напрямків реалізації молодіжної політики; III період – 2001 – 2002 рр. (6 актів): вдосконалення нормативно-правової бази та визначення нових напрямків молодіжної політики; IV період – 2003 – 2004 рр. (5 актів): трансформація нормативно-правової бази молодіжної політики – посилення її соціальної спрямованості; V період – 2005 р. – 2011 рр. (5 актів): намагання переосмислення та якісної трансформації нормативно-правової бази молодіжної політики [52].

У роботі В. Мотречко [17] «Організація діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики» до цього переліку додається ще два періоди: VI період – 2011 – 2014 рр. – інституціональні зміни щодо реорганізації відповідних міністерств та центральних органів виконавчої влади, що опікуються питаннями розробки та впровадження молодіжної політики; VII – середина 2014 р. – по теперішній час – адаптація національної молодіжної політики до норм та стандартів європейського співтовариства, що обумовлено прагненням України до інтеграції в ЄС [17].

Детальний аналіз законодавчих засад державної молодіжної політики в Україні було здійснено Є. Бородіним.

Нині основу молодіжної політики в Україні складають вже вище названі Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» [53], Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [54], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016 – 2020 рр.» [55]. Ці документи спрямовані на забезпечення гарантій реалізації молодіжної політики на регіональному та місцевому рівні щодо створення сприятливих умов для життєвого самовизначення та самореалізації молодих громадян, їх професійної орієнтації та працевлаштування, забезпечення вторинної зайнятості молоді та підвищення її трудової і підприємницької діяльності, організація молодіжного дозвілля, розвиток молодіжних громадських організацій.

Останнім часом значну увагу дослідників, експертів, практиків було прикуто до питання розробки та прийняття Закону України «Про молодь». Проект цього Закону став основним документом, який використовується владою та інститутами громадського суспільства для оновлення молодіжного законодавства з кінця 2015 р. Популярністю завдяки інформаційному змісту користується «Дорожня карта» [44], але вона не носить нормативно-правового характеру. На сучасному етапі вдосконалення молодіжної політики відбувається в напрямку внесення змін про молодіжні центри до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [54] та підготовки та прийняття Закону України «Про молодь» [56].

Не врегульованим в молодіжній політиці є питання про молодіжний вік. У різних нормативно-правових актах різняться вікова межа як верхня, так і нижня. Так, в Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [54] в 2004 р. він становив 14 – 34 років (після початкових 15 – 28 років). У Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» з 1992 р. по сьогодні – визначення верхньої межі залишається – 28 років, а нижня з 1999 р. знизилася з 15 до 14 років [28].

За рівнем реалізації молодіжної політики в Україні можна виділити національний (загальнодержавний), регіональний (обласний), районний (можна не виокремлювати в окрему категорію) та місцевий рівні. На обласному та районному рівнях є дворівнева система місцевої влади: місцеві державні адміністрації (обласні та районні); органи місцевого самоврядування, між якими існує відмежування та розрізнення за суттю та функціями. Місцеві державні адміністрації представляють державні інтереси на місцях, а органи місцевого самоврядування – представляють інтереси територіальних громад.

До місцевих державних адміністрацій належить: втілення концепції державної політично-правової природи місцевої влади; вирішення місцевих питань державного значення; ці органи державної виконавчої влади на місцях, підпорядковані органам виконавчої влади вищого рівня й підзвітні та підконтрольні відповідним представницьким органам у сфері делегованих ними

повноважень; їх функції мають державний характер і зумовлені завданнями державного значення [19].

На рівні населених пунктів найближчими до громадян органами публічної влади є органи місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування мають недержавну політично-правову природу; вирішують питання місцевого значення, які впливають з колективних членів територіальної громади; є природними корпораціями місцевих жителів, які здійснюють самоврядування безпосередньо або через місцеві самоврядні органи; їх функції носять самоврядний характер, обумовлені потребами та інтересами територіальних громад, відображають сутність принципу субсидіарності; існують на принципах самоорганізації та не підпорядковані ієрархічно іншим суб'єктам публічної влади [19].

Органи місцевого самоврядування є юридичними особами, що наділені чинним законодавством України, власними та делегованими повноваженнями, вони мають діяти самостійно, а також несуть відповідальність за свою діяльність. Органам місцевого самоврядування можуть бути надані окремі делеговані повноваження органів виконавчої влади, у здійсненні яких вони є підконтрольними відповідним органам виконавчої влади. В окремих випадках, повноваження органів місцевого самоврядування, можуть бути делеговані відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад [57].

Розробка та впровадження молодіжної політики є одним з делегованих завдань для органів місцевого самоврядування. Одним із найважливіших завдань цієї політики є створення дієвих механізмів зміцнення молодіжного кадрового потенціалу представницьких органів місцевого самоврядування шляхом підвищення фахового рівня депутатів з числа молоді, переважна кількість яких обирається депутатами місцевих рад вперше [49].

«Для реалізації місцевої молодіжної політики органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування повинні створювати відповідні структури або механізми, що забезпечують постійну участь молоді у прийнятті та обговоренні

рішень, що стосуються певних напрямків молодіжної політики. Ці конструкції можуть мати різну форму залежно від стадії, на якій вони створюються. Вони повинні створити умови для справжнього діалогу та партнерства між молоддю та місцевою владою та дати можливість молодим людям та їх представникам брати повну участь у політиці, яка їх стосується. Ці структури повинні бути репрезентативними та постійними та вирішувати всі питання, що цікавлять молодь» [56].

«Органи місцевого самоврядування складаються з відповідних органів, що забезпечують реалізацію молодіжної політики на території адміністративно-територіальної одиниці шляхом:

- співпраця у реалізації молодіжної політики, тісна співпраця з центральним органом виконавчої влади у сфері молодіжної політики; включення регіональних програм розвитку молодіжного сектору до цільових програм координації та управління місцевою молодіжною консультативною радою;

- збір, систематизація та аналіз інформації про молодь у своїй галузі; заповнення інформаційних повідомлень та резюме становища молоді у кожній територіальній одиниці; інформування органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування про стан, проблеми та завдання молодіжної політики; встановлення пріоритетів та конкретних цілей та завдань для розвитку місцевої молодіжної політики;

- надання щорічних звітів депутатам та голові місцевого самоврядування про реалізацію молодіжної політики на належному рівні;

- формулювання та реалізація молодіжної політики відповідного органу самоврядування; розробка та прийняття регіональних програм реалізації молодіжної політики; прийняття документів у галузі молодіжної політики на місцевому рівні;

- надавати можливість молодіжним організаціям, їх профспілкам та молодіжним ініціативним групам брати участь у дебатах щодо рішень, що впливають на молодіжну політику, перш ніж приймати їх; забезпечення

організаційної структури та необхідних умов для участі молоді у процесі прийняття рішень у молодіжній галузі; здійснення освітніх заходів щодо механізмів участі молоді у процесах прийняття рішень;

- створення інституційної системи для забезпечення роботи з молоддю шляхом призначення відповідальної установи або призначення експерта з питань молоді;

- тісна співпраця та підтримка молодіжних організацій та організацій, що працюють з молоддю, що працює на відповідній території; заохочення молодіжних організацій та профспілок до участі у реалізації молодіжної політики, зокрема у зміцненні спроможності молодіжних організацій в органах місцевого самоврядування;

- включення до планів дій місцевого самоврядування заходів щодо підтримки молодіжних проектів та програм, різноманітних ініціатив щодо розвитку молодіжного сектору;

- визначення пріоритетів молодіжної роботи та врахування в планах розвитку територіально-адміністративної одиниці завдань, реалізація яких необхідна для досягнення пріоритетних цілей; контроль за ефективністю витрачання коштів з місцевого бюджету на роботу з молоддю; консультування місцевих молодіжних організацій, неформальних молодіжних асоціацій та приватних осіб щодо заявок на фінансування проектів та програм;

- надання допомоги молодіжним програмам та молодіжним проектам молодіжних організацій та організацій, що працюють з молоддю, що працюють у відповідній територіальній адміністративній одиниці, затвердження умов, процедур та бланків заяв із пропозиціями щодо підтримки цих програм та проектів з відповідних місцевих бюджетів;

- заохочення молоді до активної участі в суспільстві шляхом підтримки молодіжних заходів, роботи з молоддю та неформальних організацій в органах місцевого самоврядування;

- об'єднання зусиль місцевої влади, державного та приватного секторів, бізнесу, освітніх установ та громадянського суспільства для підтримки молодіжних ініціатив;

- проведення при необхідності молодіжних семінарів чи інших заходів, що відповідають місцевим умовам та потребам; спортивні, культурні, міжнародні та інші молодіжні заходи; співпраця з місцевою владою для організації та просування молодіжних заходів;

- створення умов для активного дозвілля молоді, занять спортом, пропаганди здорового та безпечного способу життя, організації тренінгів, семінарів та заходів, важливих для виховання молоді та для молоді;

- розвиток мережі молодіжних центрів та молодіжних таборів, надання інформаційних та консультаційних послуг молоді, надання інструментів та можливостей для молоді займатися хобі та реалізовувати свій творчий потенціал;

- підтримка молодіжного волонтерства та громадських служб для розвитку підзвітності та соціальної автономії; встановлення механізмів зарахування добровільних та заохочувальних та заохочувальних заходів для громад та молоді;

- надання всім зацікавленим сторонам різної інформації щодо захисту прав молоді та реалізації молодіжної політики на належному рівні;

- співпраця з працівниками органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, представниками компаній, установ та організацій, що займаються молоддю, місцевих молодіжних рад, молодіжних організацій та неформальних молодіжних об'єднань [56].

Реалізація молодіжної політики в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування покладена на одного із заступників керівника компетентного органу з питань забезпечення діяльності у сфері молодіжної політики. Молодіжні спеціалісти, які працюють з молоддю в місцевих (територіальних) органах державної влади та місцевих адміністраціях, повинні пройти навчання

молодіжного працівника відповідно до процедури, встановленої центральним органом виконавчої влади з питань молодіжної політики» [56].

З затвердження місцевої молодіжної консультативної ради, яка сприяє розробці та впровадженню молодіжної політики та участі молоді у прийнятті рішень, слід залучати експертів місцевого самоврядування, що працюють з молоддю та представників молодіжних організацій. Його склад. Здійснюючи місцеву молодіжну політику, державні органи можуть користуватися підтримкою відповідних молодіжних консультативних рад, які вони створили [56].

Місцева влада відповідає за реалізацію місцевої молодіжної політики та тісно співпрацює з регіональними органами виконавчої влади та молодіжними організаціями в процесі вирішення питань молодіжної політики.

Одним з основних інструментів реалізації молодіжної політики є бюджетне фінансування. Бюджетне фінансування діяльності молоді забезпечується за рахунок державного та місцевих бюджетів. При затвердженні місцевих бюджетів органи місцевого самоврядування передбачають видатки на реалізацію заходів щодо реалізації молодіжної політики, загальний обсяг яких не може бути меншим за 0,1 відсотка від загальних видатків відповідного місцевого бюджету [56]. Бюджетне фінансування молодіжних заходів здійснюється відповідно до законодавства України [56]. Метою фінансування діяльності молоді за рахунок місцевих бюджетів є забезпечення:

- основні напрямки діяльності молодіжних установ;
- реалізація молодіжних програм та проектів молодіжних організацій, що працюють з молоддю;
- реалізація цільових програм для роботи з молоддю;
- проведення соціологічних та наукових досліджень з питань молоді;
- розвиток інфраструктури державних та комунальних установ, що займаються організацією роботи з молоддю, особливо для молодіжних центрів та волонтерських служб;
- навчання персоналу роботі з молоддю, молодіжними працівниками;

- здійснення роботи з молоддю на міжнародному рівні, зокрема щодо молодіжних обмінів та підтримки молоді іноземних українців;
- фінансування та підтримка молоді через нагороди, стипендії та навчання [56].

Вплив органів місцевого самоврядування на розвиток молодіжної політики в Україні відбувається в таких сферах:

- законодавче та нормативно-правове забезпечення;
- інституціональне забезпечення;
- ресурсне та матеріально-технічне забезпечення;
- інформаційне забезпечення.

Засобами впливу органів місцевого самоврядування на розвиток молодіжної політики в Україні є:

- адміністративно-правові (розробка затвердження, виконання розпорядчих документів (місцеві цільові молодіжні програми та ін.) і надання адміністративних послуг населенню);
- організаційні (організація та проведення стажування молоді в органах місцевого самоврядування, культурно-масові, спортивні заходи, тренінги, семінари, флешмоби);
- фінансово-економічні (конкурси проектів для молодіжних організацій, покращення матеріально-технічної бази позашкільної освіти та спортивної інфраструктури, підтримка молодіжного будівництва, стипендії для обдарованої молоді);
- матеріально-етичні (виховання, патріотична освіта, попередження насильства в родині, популяризація здорового способу життя, волонтерство);
- інформаційні (проведення роз'яснювальної роботи з дітьми та молоддю щодо їх прав та обов'язків, демократичних цінностей [19].

Таким чином, в Україні створено розгалужене молодіжне законодавство, систему органів виконавчої влади у цій сфері. Останнім часом значно більше уваги приділяється зміцненню ролі місцевого самоврядування у підтримці молоді, реалізації молодіжної політики на рівні територіальної громади. Зміни

підходів у формуванні та реалізації молодіжної політики пов'язані з реформою місцевого самоврядування в Україні, в основу якої закладено принципи децентралізації та субсидіарності. Результатом змін стає поступове наближення практики здійснення молодіжної політики до європейських стандартів діяльності у цій сфері. Уособленням нових підходів до здійснення молодіжної політики на засадах принципів належного публічного врядування на місцевому рівні є проект Закону України «Про молодь», який є єдиним документом, який використовується владою та інститутами громадського суспільства для оновлення молодіжного законодавства.

2.2. Діяльність органів місцевого самоврядування щодо підтримки молоді: повноваження та напрями роботи

Місцеве самоврядування є самостійною формою народовладдя, яке тісно пов'язане з державою, державною владою, відрізняючись від неї низкою ознак: це особлива форма публічної влади, яка не має суверенітету і є підзаконною; має особливий, обмежений питаннями місцевого значення, об'єкт управлінського впливу; це публічна влада територіальної громади та в межах окремих адміністративно-територіальних одиниць.

Відповідно, специфіка місцевого самоврядування полягає в наступному: його джерелом є люди, а основним носієм - територіальна громада; поширюється лише на територію адміністративно-територіальних одиниць; її органи діють від імені територіальної громади, а не народу чи держави; матеріально-фінансову основу його органів складають муніципальне (комунальне) майно та місцевий (муніципальний) бюджет; у системі її органів відсутня жорстка ієрархія та субординація [58]. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" визначає низку повноважень місцевих органів виконавчої влади, що прямо чи опосередковано впливають на молодь (ст. 32 "Повноваження у галузі освіти, охорони здоров'я, культури, фізичного виховання та спорту") [48]. Ці

повноваження поділяються на власні та делеговані. До його власних повноважень належать: управління навчальними, медичними, культурними, спортивними та спортивними установами, закладами охорони здоров'я, що належать або передані громадам, молодіжних установ за місцем проживання, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення; забезпечення здобуття всієї загальної середньої, професійно-технічної освіти в державних та муніципальних середніх, професійно-технічних навчальних закладах, вищої освіти в муніципальних вищих навчальних закладах, створення необхідних умов для виховання дітей, молоді, розвитку їх навичок, трудового навчання, профорієнтації, роботи з підвищенням продуктивності праці студентів, просування дошкільних та позашкільних навчальних закладів, дитячих, молодіжних та науково-освітніх організацій; сприяння роботі творчих об'єднань, національно-культурних товариств, асоціацій, інших громадських та некомерційних організацій, що працюють у галузі охорони здоров'я, культури, фізичної культури та спорту, роботи з молоддю; створення умов для занять фізичною культурою та спортом за місцем проживання та місцями масового відпочинку [48]. До делегованих повноважень належать: забезпечення розвитку всіх видів освіти та охорони здоров'я, розвиток та вдосконалення мережі освітніх та оздоровчих закладів усіх форм власності, фізичної культури та спорту, визначення потреб та створення замовлень для цих закладів, укладання контрактів на навчання, організація роботи з підвищення кваліфікації персоналу, залучення роботодавців до забезпечення стажування учнів професійно-технічних шкіл; надання допомоги у працевлаштуванні випускників загальноосвітніх та професійно-технічних шкіл у державній або комунальній власності; вирішення питання щодо надання неповнолітнім, учням, студентам, пенсіонерам та інвалідам права на безоплатне та пільгове користування об'єктами культури, фізичної культури та спорту та встановлення порядку відшкодування цим установам витрат на послуги, що надаються безкоштовно або на пільгових умовах [48].

Дослідження підтверджує висновок про необхідність узгодження власних та делегованих повноважень у молодіжній сфері виконавчих органів місцевого самоврядування в ОТГ. Важливо поширити делеговані повноваження сільської / селищної / міської ради ОТГ на такі питання: зайнятість молоді, умови працевлаштування молоді, проживання молоді, освіта, впровадження інформаційної освіти, участь молоді, соціальні послуги для молоді [48]. У практичному посібнику з організації місцевого самоврядування ОТГ, підготовленому Асоціацією міст України з метою ефективної організації роботи виконавчого органу місцевого самоврядування, розроблено типові положення про структурні підрозділи міської (сільської) ради, включаючи освіту, молодь та спорт [56]. Стандартні нормативні акти щодо Міністерства освіти, молоді та спорту надають пріоритет «освіті» та захисту прав та інтересів дітей. Робота з молоддю стосується лише "сприяння розширенню дитячих та молодіжних організацій, творчих об'єднань, товариств" [56]. Тобто робота з молоддю не визначена в жодному із напрямків діяльності виконавчих комітетів. Водночас створення умов життя та розвиток молоді є умовою збереження людських ресурсів, що є основою економічної спроможності та можливостей для подальшого розвитку ОТГ. Тому в контексті реалізації молодіжної політики робота з молоддю має бути одним із пріоритетних напрямків роботи місцевих органів виконавчої влади [48]. Якщо взяти до уваги настанови щодо реалізації молодіжної політики, які слід розробляти на рівні громад, сільські / селищні / міські ради ОТГ повинні: проектувати національну молодіжну інфраструктуру, забезпечувати її організаційну та фінансову підтримку; створювати та забезпечувати діяльність молодіжних центрів та молодіжних працівників; сприяти створенню та розвитку інститутів громадянського суспільства; налагодити міжгалузеву та міжгалузеву співпрацю у молодіжній роботі; оцінити ефективність роботи з молоддю на рівні громади (за розробленими показниками) та звітувати перед громадою про стан роботи з молоддю; забезпечити умови для участі молоді та громадського нагляду за молоддю [56]. Компетентне міністерство, яке забезпечує формулювання та

реалізацію державної молодіжної політики, підготувало пропозиції щодо внесення змін до типових правил щодо Департаменту освіти, молоді та спорту, які стосуються молодіжної сфери [56].

До розділу «Мета відділу» додано напрям роботи – «створення умов для соціального становлення та розвитку молоді, залучення молодих людей до обговорення рішень, що стосуються життя молоді та громади, сприяння її працевлаштуванню, формування гуманістичних цінностей та патріотичних почуттів у молодих громадян, підтримка молодіжних ініціатив» [48].

Розширено перелік завдань діяльності відділу, зокрема запропоновано виконання таких напрямків роботи:

- вивчення потреб та внесення пропозицій до виконавчого комітету міста щодо створення сприятливих умов для працевлаштування молоді, інтелектуального розвитку та творчого розвитку, формування гуманістичних цінностей та патріотичних почуттів у молодих громадян;

- сприяння набуттю знань, навичок та інших компетенцій молодими людьми поза освітньою системою (розвиток неформальної молодіжної освіти), зокрема шляхом впровадження програми "Молодіжний працівник";

- вивчення потреб та внесення пропозицій до виконавчого комітету міської ради щодо розвитку молодіжної інфраструктури, включаючи багатоцільові молодіжні центри, щодо навчання, самореалізації та змістовного дозвілля молоді;

- сприяння розвитку соціальних рухів молоді та дітей, волонтерство;

- підтримка молодіжних та дитячих громадських об'єднань;

- консультування громадян щодо створення молодіжних та дитячих громадських об'єднань;

- участь в організації та проведенні міжнародних та національних освітніх, інформаційних, культурних та професійно-аналітичних заходів для молоді [48].

Основним завданням експерта з питань молодіжної роботи виконавчого комітету ОТГ є забезпечення управління молодіжною роботою на рівні

громади, що включає: розробку пропозицій щодо розвитку молодіжної інфраструктури та підтримку молодіжних ініціатив; лобіювання питань молоді у Виконавчій раді ОТГ; адміністративна підтримка діяльності молодіжних центрів та молодіжних працівників; взаємодія з громадськими організаціями, що працюють з молоддю; оцінка ефективності молодіжної роботи на рівні громади [56]. Організація роботи з молоддю на рівні громади включає врахування всіх наявних ресурсів та налагодження співпраці між професіоналами з різних галузей (освіта, культура, соціальний захист тощо) та залучення представників державного сектору та економіки (міжгалузеве співробітництво). Молодіжна робота у громаді повинна враховувати інтереси та потреби молоді та, перш за все, формувати не споживчий настрій у молодіжному середовищі, а активну громадянську участь молоді та впроваджувати всі потенційні ресурси - міжвідомчу та міжгалузеву співпрацю. Забезпечення координації роботи з молоддю та активного залучення молоді до життя місцевих громад можливе за умови створення молодіжної інфраструктури в ОТГ, яка забезпечує підтримку та розвиток існуючих та створення нових молодіжних центрів (на рівні заможних громад) та впровадження молодіжних працівників (на рівні сільської ОТГ).). Допомогу в цьому повинен надавати Молодіжний центр, який є регіональним центром практичної роботи з молоддю та об'єднанням соціально активної молоді [48].

Завданням дослідження є висвітлення різних аспектів впливу реформи місцевого самоврядування на здійснення молодіжної політики на місцевому рівні. Для досягнення мети дослідження необхідним є вивчення досвіду реалізації молодіжної політики на рівні міста. Розглянемо досвід м. Бердянськ.

До переліку структурних підрозділів Бердянської міської ради входить відділ молоді та спорту, який займається розвитком молодіжної політики у місті. Відділ протягом 2014 - 2019 рр. зазнавав постійних змін, реорганізації, скорочення секторів, скорочення та введення посад та зміни назви відділу. Свідченням цього є рішення сесій виконавчого комітету Бердянської міської ради. Так, рішенням ради «Про внесення змін до структури та загальної

чисельності відділу сім'ї, молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради» від № 7 від 25 вересня 2014 р., було ліквідовано з 12 листопада 2014 р.: сектор сім'ї та молоді відділу сім'ї, молоді та спорту виконавчого комітету та сектор з фізичної культури та спорту відділу сім'ї, молоді та спорту. Відбулося скорочення: завідувача сектору сім'ї та молоді відділу сім'ї, молоді та спорту (1 штатна одиниця), головного спеціаліста сектору сім'ї та молоді відділу сім'ї, молоді та спорту (1 штатна одиниця), завідувача сектору з фізичної культури та спорту відділу сім'ї, молоді та спорту (1 штатна одиниця), головного спеціаліста сектору з фізичної культури та спорту відділу сім'ї, молоді та спорту (1 штатна одиниця). Було введено посади: головного спеціаліста відділу сім'ї, молоді та спорту (2 штатні одиниці), та спеціаліста відділу сім'ї, молоді та спорту (2 штатні одиниці) [59].

Рішенням ради «Про внесення змін до структури та загальної чисельності апарату Бердянської міської ради та її виконавчих органів» № 53 з 18 лютого 2016 р. у відділі було скорочено посаду спеціаліста відділу сім'ї, молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради (1 штатна одиниця) [59]. Рішенням «Про внесення змін до структури та загальної чисельності апарату Бердянської міської ради та її виконавчих органів» ради № 46 з 26 грудня 2017 р. у відділі було скорочено посаду спеціаліста відділу сім'ї, молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради та введено посаду головного спеціаліста [59]. Рішенням ради «Про внесення змін до структури загальної чисельності апарату Бердянської міської ради та її виконавчих органів» № 28 з 14 травня 2019 р. відділ сім'ї, молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради було змінено назву на відділ молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради та скорочено головного спеціаліста відділу сім'ї, молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради (1 штатна одиниця) [59]. Станом на 2019 р. відділ молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради є самостійним структурним підрозділом виконавчого комітету Бердянської міської ради, що забезпечує реалізацію державної політики з питань молоді, фізичної культури та спорту.

У рамках Грантової програми ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні» та проекту «Створення комплексної системи надання допомоги вимушеним переселенцям з зони АТО та громаді м. Бердянськ» було створено «Інтегрований центр підтримки» в склад якого ввійшов і відділ молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради. Відділ є юридичною особою публічного права, утримується за рахунок коштів міського бюджету, має самостійний баланс, реєстраційні рахунки в органах Державного казначейства. Відділ безпосередньо підпорядковується керуючому справами виконкому.

Положення про відділ молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради затверджено рішенням виконавчого комітету Бердянської міської ради від 9 квітня 2019 р. № 133. Складається з загальних положень, місії відділу, задач та функцій відділу, прав відділу, структури відділу [59]. Структура і чисельність працівників відділу затверджується міською радою. Штатний розпис і фонд оплати праці працівників та видатки на утримання відділу затверджує міський голова [59].

Відділ очолює начальник, який призначається на посаду та звільняється з посади міським головою. Призначення на посаду здійснюється за рішенням конкурсної комісії, за результатами стажування або з кадрового резерву. Особа, що призначається на посаду начальника, повинна мати повну вищу освіту відповідного професійного спрямування за освітньо-кваліфікаційним рівнем, з вимогами до стажу роботи, досконалим володінням державною мовою, навичками роботи на комп'ютері [60]. На посаду головного спеціаліста відділу молоді та спорту призначається особа, яка має повну вищу освіту відповідного професійного спрямування за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста, без вимог до стажу роботи, досконалим володінням державною мовою, з навичками роботи на комп'ютері [61].

Отже, відділ молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради складається з чотирьох штатних одиниць і практично одна штатна одиниця відповідно до своєї посадової інструкції займається розвитком

молодіжної політики в усіх напрямках. Отже, як видно з переліку вище розглянутих рішень ради, відділ молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради протягом шести років зазнав значних змін: реформування структури відділу, зміни спеціалістів відділу, скорочення штату та зміни назви відділу. Для більш ефективнішої роботи є гостра необхідність в розширенні штату працівників по роботі з молоддю, адже, станом на 2019 р. – кількість молоді, що мешкає в м. Бердянськ становить – 31367 осіб, що є великим навантаженням на одного працівника [62].

Діяльність відділу здійснюється на підставі міжнародного стандарту ISO 9001:2015, настанови щодо якості виконавчих органів Бердянської міської ради та інших документів системи управління якістю. Документами, які регламентують діяльність відділу є:

- зовнішні документи - Конституція України, Закони України, інші нормативно-правові акти, документи Запорізької обласної адміністрації, загальні правила поведінки державного службовця;
- внутрішні документи – Статут територіальної громади міста Бердянська, Регламент виконавчого комітету Бердянської міської ради, документи системи управління якістю, рішення міської ради та її виконавчого комітету, розпорядження та доручення міського голови, Положення про відділ, правила внутрішнього трудового розпорядку.

До повноважень відділу молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради з питань розвитку молодіжної політики належать:

- залучення до розгляду питань спеціалістів інших структурних підрозділів виконкому, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, об'єднань громадян і фондів (за погодженням з їх керівниками);
- одержання в установленому порядку від місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, документи та інші матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань;

- проведення нарад, семінарів, Координаційних рад з питань молодіжної політики;
- здійснення контролю за фінансуванням програми соціального становлення та розвитку молоді і проектів у сфері молодіжної політики, затверджених рішеннями міської ради;
- створення організаційних комітетів, тимчасових творчих колективів, робочих груп для проведення молодіжних фестивалів та заходів різних рівнів;
- в межах своїх повноважень має право укладати від свого імені угоди, договори з юридичними та фізичними особами, набувати майнових прав, нести обов'язки, бути позивачем, відповідачем та третьою особою у судах усіх інстанцій, що стосуються розвитку молодіжної політики;
- під час виконання покладених на нього завдань відділ взаємодіє з іншими структурними підрозділами виконавчого комітету Бердянської міської ради, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, об'єднаннями громадян та окремими громадянами [62].

Одним з пріоритетних напрямків діяльності структурного підрозділу виконавчого комітету Бердянської міської ради є реалізація заходів, спрямованих на виконання Програми реалізації молодіжної політики, Програми реалізації проектів програм, розроблених громадськими організаціями, обласної Програми підтримки молоді, Програми патріотичного виховання молоді, Програма з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві та Програма попередження насильства в сім'ї.

Програма соціального становлення та розвитку молоді м. Бердянськ, містить у собі основні заходи та засади державної молодіжної політики у сфері інтелектуального та творчого розвитку молоді, оздоровлення та відпочинку, розвитку молодіжного громадського руху. Мета Програми – створення соціально-економічних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу, як у власних інтересах, так і в інтересах України. Основні завдання Програми:

- сприяння патріотичному, духовному, моральному розвитку, пропаганді здорового способу життя, профілактиці негативних явищ, вирішення проблеми поліпшення змістовного, активного і здорового способу життя; створення сприятливих умов для якісного оздоровлення;

- всебічну підтримку щодо формування та розвитку молодіжної активності, її гарантії соціального становлення, сприяння та підтримка інтелектуальної та обдарованої молоді, її самовизначенню і самореалізації; творчого розвитку особистості, організація змістовного дозвілля; створення сприятливого середовища для зайнятості молоді, підтримка молодіжних, громадських організацій та їх спілок у реалізації програм спрямованих на вирішення соціальних проблем молоді [63].

Програма соціального становлення та розвитку молоді в м. Бердянськ на 2014 рік (рішення сорок шостої (позачергової) сесії Бердянської міської ради VI скликання від 31 березня 2014 р. № 18), передбачає фінансування з міського бюджету у сумі 66,1 тис. грн. Фактично профінансовано заходи на суму 65,1 тис. грн. (98,5 % від запланованого) [59]. Програмою соціального становлення та розвитку молоді в м. Бердянськ на 2015 рік (рішення п'ятдесят сьомої (I частина) сесії міської ради від 26 лютого 2015 р. № 20) передбачено виділення коштів з міського бюджету на загальну суму 115 963 грн. 00 коп., профінансовано на 72 701 грн. 00 коп. [59]. Програмою соціального становлення та розвитку молоді в м. Бердянськ на 2016 рік (рішення восьмої сесії Бердянської міської ради VII скликання від 18 лютого 2016 р. № 33) передбачено виділення коштів з міського бюджету в сумі 116,9 тис. грн., профінансовано на загальну суму 88 908 грн.68 коп. [59]. Програмою соціального становлення та розвитку молоді в м. Бердянськ на 2017 рік (рішенням № 51 двадцять третьої сесії Бердянської міської ради передбачено фінансування з міського бюджету в сумі 125,1 тис. грн.) [59]. Програмою соціального становлення та розвитку молоді в м. Бердянськ на 2018 рік (рішення сорокової (позачергової) сесії Бердянської міської ради передбачено фінансування з міського бюджету в сумі 125,1 тис. грн. [59]. Програмою

соціального становлення та розвитку молоді в м. Бердянськ на 2019 рік (рішенням п'ятдесят шостої сесії Бердянської міської ради передбачено фінансування з міського бюджету в сумі 134 399 грн.) [59]. Отже, протягом 6 років з місцевого бюджету на реалізацію молодіжної політики Програмою соціального становлення та розвитку молоді м. Бердянськ було передбачено 6398291,1 грн. [59].

Відповідно до нормативно-правової бази, якою керується відділ, його правами та обов'язками він займається такою діяльністю: виносить на розгляд сесій відповідного рівня питання щодо молоді; розробляє та реалізовує цільові комплексні програми; проводить соціальні роботи з молоддю; надає соціальні послуги молодим громадянам; веде роботу з кадрами у сфері молодіжної політики; подає до обласних рад необхідні показники та вносить пропозиції до програм і планів з поліпшення становища молоді, запобіганню насилля, протидії торгівлі людьми, відпочинку та дозвіллю молоді, національно-патріотичному вихованню молоді; забезпечує виконання програм, шляхом координації діяльності підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності. Також, відділ здійснює заходи спрямовані на пропагування сімейних цінностей, підвищення рівня правової обізнаності, соціального і правового захисту молоді, організовує та проводить освітньо-виховні, інформаційно-просвітницькі, культурологічні, науково-методичні заходи (семінари, семінари-тренінги, змагання, акції, круглий стіл, конференції, фестивалі, конкурси, інші заходи та заходи з національно-патріотичного виховання, призначені для: формування цінностей та утвердження національно-патріотичної та громадянської свідомості; підвищення рівня знань громадян про важливі особистості українського державотворення; збільшення кількості молодих людей, які пишаються своїм українським походженням, громадянством та готові виконати свій конституційний обов'язок захищати незалежність та територіальну цілісність України; збільшення кількості молоді, залученої до національно-патріотичної просвітницької діяльності за участю учасників АТО; організовує і проводить військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура»);

популяризує українську мову.

Відділ надає в межах компетенції підприємствам, установам та організаціям, об'єднанням громадян та окремим громадянам методичну і практичну допомогу та консультації з питань молоді. Відділом розробляються сценарії, кошториси, макети буклетів, плакатів, брошур. Інформує засоби масової інформації про проведення заходів або якісь інші події, що стосуються молоді міста. Ведеться відділом і листування з облдержадміністрацією, іншими органами влади. Готуються рішення сесій та виконкому, розпорядження міського голови, відповіді на звернення громадян, підприємств, установ та організацій міста, стосовно молодіжної політики. Забезпечує відділ участь молоді у процесі провадження політики шляхом взаємодії з молодіжними громадськими організаціями. Найактивніша робота ведеться з середніми спеціальними навчальними закладами, Бердянським державним педагогічним університетом, Товариством Червоного Хреста України у м. Бердянськ, Молодіжним хабом «Маяк», Бердянським місцевим центром надання вторинної правової безоплатної допомоги, Бердянським міським центром зайнятості, клубом «Зоряний», та «Маяк», Комунальною установою «Бердянська станція переливання крові» Запорізької обласної ради, ПрАТ «Бердянські жнивварки» та ін. Організовує збереження архівних документів, вдосконалює систему управління якістю згідно міжнародних стандартів ISO 9001:2015.

Для досягнення результатів у розвитку молодіжної політики в м. Бердянськ необхідно передусім намагатися залучати активну молодь до співпраці з відділом молоді та спорту. Дати можливість молоді втілювати власні проекти що до розвитку молодіжної політики та включати їх в Програму соціального становлення та розвитку молоді м. Бердянськ. Необхідно розвивати різні форми участі в молодіжній політиці, орієнтуватися на інноваційність в інструментах молодіжної політики, на проблеми і можливості молоді, співпрацювати парно – «влада – громада».

«Це підтверджує значення місцевого самоврядування як форми публічної влади у створенні умов для соціального становлення та розвитку молоді. Аналіз

показує, що реалізація молодіжної політики є одним з основних напрямків діяльності органів місцевого самоврядування. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" визначає низку компетенцій органів місцевого самоврядування, які прямо чи опосередковано стосуються молоді: власні та делеговані компетенції. Основними напрямами реалізації молодіжної політики в Україні є: культурний розвиток та мобільність молоді, молодіжні обміни; виховання, національно-патріотичне виховання та громадянське виховання молоді; здоров'я та фізичний розвиток, статеве виховання молоді; працевлаштування та працевлаштування молоді; молодіжне житло та будівництво; соціальна підтримка вразливої та сільської молоді, молодих сімей; доступ до інформації, правовий захист молоді» [59].

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА РІВНІ МІСТА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

3.1. Молодіжна рада – консультативно-дорадчий орган з питань реалізації молодіжної політики в місті

В умовах сучасного розвитку держави особливої актуальності набуває питання залучення молодого покоління до прийняття рішень, зміцнення засобів впливу на місцеву владу з питань підтримки молоді, створення кращих умов для реалізації її потенціалу. Важливим у цьому напрямку є створення консультаційно-дорадчих органів як форми взаємодії органів публічної влади та молодих осіб. Таким органом є зокрема Молодіжна рада як консультативно-дорадчий орган, який може вносити свої пропозиції до створення належних умов для розвитку молодого покоління [64].

У США та Канаді, цьому сприяли такі організації як – the Freeschild project і Points of Light Foundation. Важливим поштовхом для участі молоді стала Конвенція про права дитини, яка була прийнята резолюцією 44/25 Генеральної

Асамблеї ООН від 20 листопада 1989 р., що спричинило справжній «бум» для молодіжних рад [65].

У 1992 р. Постійна конференція місцевих та регіональних влад, Рада Європи, попередниця Конгресу місцевих та регіональних влад, визнала необхідність місцевих та регіональних влад дотримуватися культури, в якій молоді люди можуть робити цінні та значимі шляхи. Завдання постійної конференції було направлено до Європейської хартії про участь молоді у муніципальному та регіональному житті, яка стала результатом дискусій між молоддю, місцевими та регіональними обраними представниками. Хартія була переглянута в 2003 році на прохання молодих учасників конференції «Молодь як рушійна сила міст та регіонів», організованої у Кракові (Польща) в березні 2002 року з нагоди 10-ї річниці Хартії [65].

У преамбулі переглянутої Європейської хартії щодо участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівні зазначено: «Активна участь молодих людей в ухваленні рішень і діяльності на місцевому і регіональному рівнях має важливе значення, якщо ми хочемо побудувати більш демократичне, солідарне і процвітаюче суспільство. Участь у демократичному житті будь-якої спільноти не зводиться до голосування або висунення кандидатів на виборах, хоча й це вельми важливо. Участь та активна громадянська позиція передбачають наявність прав, засобів, простору і можливостей, а де необхідно – підтримку, щоб приймати участь і впливати на рішення, а також брати участь в акціях і заходах з тим, щоб сприяти побудові кращого суспільства» [65]. Україна як член Ради Європи ратифікувала цю Хартію.

За даними групи Facebook “Молодіжні ради України”, молодіжних рад в грудні 2018 року в Україні було понад 80, і всі вони мали різну структуру та потенціал. Деякі ради створюються під керівництвом певних посадових осіб (мерів, голів обласних державних адміністрацій тощо), а деякі - при виконавчих органах міських рад (управління молоді, сім'ї, молоді та спорту). Така різноманітність часто призводить до того, що ради не співпрацюють між собою

[66]. У грудні 2018 року Кабінет Міністрів України затвердив положення про молодіжні дорадчі органи. Урядове рішення рекомендувало обласним, Київській міській державній адміністрації, органам місцевого самоврядування створити до 1 березня 2019 року молодіжні дорадчі органи та затвердити положення цих органів з урахуванням типових положень, прийнятих цією постановою. З початку квітня створено лише декілька регіональних молодіжних рад, а місцеві - на різних стадіях формування - деякі міста, села та селища були реформовані, а деякі - з нуля. Молодіжна рада - це інструмент молодіжного "голосу", який дає молоді можливість почути. Це дорадчий орган, створений місцевими органами влади з представників молоді для консультування, розробки та реалізації молодіжної політики на місцях [65]. Молодіжна рада - об'єднання молодіжних організацій, що діє відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» і водночас відповідає таким критеріям: ціль, визначена в статуті, безпосередньо пов'язана з молодіжною сферою, а більшість цілей спрямована на молодь; щонайменше дві третини від загальної кількості осіб, що входять до складу членів, належать до молоді [56]. «Молодіжна рада в своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, розпорядженнями Президента України, постановами Верховної Ради України, актами Кабінету Міністрів України, наказами міністерств, актами сіл, селищ, міст, районів та їх посадовими особами, переглянута Європейською хартією про участь молоді у громадському житті на місцевому та регіональному рівнях, іншими нормативними актами в галузі молоді та положеннями про Молодіжну раду. Діяльність молодіжної ради базується на принципах верховенства права, законності, гласності, відкритості, відповідальності. Молодіжна рада не може бути членом громадських чи релігійних об'єднань чи політичних партій. Основними завданнями молодіжної ради є: - допомога: участь молоді у процесі розвитку, прийняття актів місцевої ради та її посадових осіб для вирішення питань місцевого значення у молодіжній сфері та контроль за їх виконанням; залучення молоді до вирішення питань соціально-економічного, політичного та культурного життя

територіальної громади шляхом участі у розробці та реалізації місцевих програм у сфері молоді; консолідація молодіжного руху на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці; співпраця місцевої ради з громадськими об'єднаннями та їх відокремленими підрозділами, органами студентського та студентського самоврядування, релігійними, благодійними організаціями, творчими спілками, профспілками та їх об'єднаннями, об'єднаннями, організаціями роботодавців та їх об'єднаннями, органами самоорганізації населення, громадськими організаціями, засобами масової інформації, іншими бізнес-асоціаціями та установами для вирішення питань місцевого значення у молодіжній сфері;

- сприяння злагодженню місцевої ради у вирішенні питань, що стосуються життя молоді та їх участі у всіх сферах суспільного життя місцевої громади;

- вивчення, систематичний аналіз та прогнозування соціальних процесів у молодіжному середовищі;

- внесення пропозицій щодо визначення та обґрунтування пріоритетних напрямків реалізації державної політики у молодіжній сфері та проведення відповідної роботи на місцевому рівні, вирішення питань місцевого значення у конкретній галузі;

- залучення соціально активної молоді до вирішення питань місцевого значення у молодіжній сфері» [68].

Відповідно до покладених на неї завдань, Молодіжна рада повинна провести: аналіз ефективності реалізації повноважень місцевої ради щодо вирішення питань місцевого значення у молодіжній сфері, включаючи контроль за виконанням завдань, покладених на місцеву раду; подавати до місцевої ради обов'язкові пропозиції щодо залучення молоді до вирішення соціально-економічного, політичного та культурного життя місцевої громади та підвищення ефективності рішень місцевих рад, що впливають на життя молоді; готувати рекомендації для місцевої ради з вирішення питань місцевого значення у молодіжній сфері та надсилати їх до місцевої ради не рідше двох разів на рік; здійснює громадський контроль за розглядом пропозицій та

зауважень молодіжної ради місцевою радою, забезпечуючи тим самим її прозорість та відкритість діяльності, доступ до публічної інформації, якою вона володіє, та виконання положень у сфері молоді; здійснювати попередню оцінку та підготовку рішень у формі рекомендацій до проектів актів місцевої ради та її посадових осіб для вирішення питань місцевого значення у молодіжній сфері; брати участь у розробці проектів актів місцевої ради та її посадових осіб для вирішення питань місцевого значення у молодіжній сфері; готувати разом з інститутами громадянського суспільства пропозиції щодо фінансування пріоритетних напрямків молодіжної сфери на місцевому рівні, а також надавати висновки щодо ефективності використання бюджетних коштів для реалізації місцевих програм, що стосуються питань молоді; сприяти привабливості цільового фінансування для реалізації молодіжних програм; розробити та впровадити механізми взаємодії місцевих рад та молодіжних ГО на основі партнерства, відкритості та прозорості; заохочувати участь інститутів громадянського суспільства, що здійснюють діяльність у молодіжній сфері на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці з метою вирішення актуальних проблем молоді, узагальнення отриманих пропозицій та подання їх до місцевої ради; підтримувати та організовувати заходи для виконання завдань молодіжної ради; вносити пропозиції до місцевої ради щодо проведення громадських консультацій з місцевих питань у молодіжній сфері; щороку надавати місцевій раді обов'язкову інформацію з питань місцевого значення у молодіжній сфері та становища молоді в територіальній громаді; систематично інформувати громадськість про свою діяльність та рішення, публікувати щорічний звіт про роботу молодіжної ради [68].

«До складу Молодіжної ради можуть входити громадяни України у віці від 14 до 35 років. Кількість членів молодіжної ради визначається установчими зборами і не може перевищувати 35 осіб. Термін повноважень Молодіжної ради становить два роки. До Молодіжної ради може бути обрано не більше одного представника кожного інституту громадянського суспільства, який виявив бажання приєднатися до Молодіжної ради. Організація діяльності та інші

процедурні питання молодіжної ради визначаються положенням про молодіжну раду, яке розробляється з урахуванням положень типових правил, погоджених з місцевою радою та затверджених на установчих зборах молодіжної ради [68].

Молодіжну раду очолює голова, який обирається з числа членів Ради на першій сесії шляхом голосування. Одна і та ж особа не може головувати більше ніж у одній молодіжній раді, створеній одночасно відповідно до вимог типових правил. У голови молодіжної ради є заступник, який обирається з числа членів ради [68]. Основною формою роботи молодіжної ради є засідання, які проводяться за потреби, але не рідше одного разу на квартал. Сесію Молодіжної ради очолює голова молодіжної ради або, за його відсутності, заступник голови молодіжної ради, за відсутності заступника - член, що уповноважений радою. Засідання молодіжної ради є дійсним, якщо принаймні половина її членів присутні і рішення приймається відкритим голосуванням» [68]. Місцева рада, яка утворила молодіжну раду, надає організаційну, інформаційну та матеріально-технічну підтримку молодіжній раді, створюючи належні умови для її роботи, включаючи надання приміщень та засобів зв'язку молодіжній раді [68].

Ці положення є рекомендаційними, на їх основі мають ґрунтуватися інші положення про Молодіжну раду в Україні.

Прикладом діяльності молодіжних рад в Україні є Молодіжна ради міста Бердянськ Запорізької області.

Керуючись ст. 32, 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [58], ст. 25 Статуту територіальної громади міста Бердянська [69] з метою формування активної суспільно-відповідальної позиції молоді, залучення її до участі у вирішенні проблем територіальної громади при виконавчому комітеті Бердянської міської ради рішенням виконавчого комітету № 749 від 19 грудня 2005 р. у м. Бердянськ було вперше створено Молодіжну раду (неполітичний консультативно-дорадчий орган з питань молодіжної політики) при виконавчому комітеті Бердянської міської ради. Цим рішенням було затверджено склад Молодіжної ради, Положення про Молодіжну раду,

заплановано систематично проводити зустрічі членів Молодіжної ради з міським головою, представниками органів місцевого самоврядування, депутатським корпусом [59].

До першого складу Молодіжної ради увійшло 12 членів включаючи голову Молодіжної ради, 8 самовисуванців та 8 членів додаткового резерву без права голосу. Перша Молодіжна рада розпочала активну роботу в місті, виконувала свої обов'язки та співпрацювала з владою. Така співпраця влади з молоддю дала можливість зарекомендувати себе як майбутній кадровий резерв органу місцевого самоврядування. Деякі члени цієї Молодіжної ради в подальшому працювали в органах місцевого самоврядування та стали депутатами Бердянської міської ради.

15 лютого 2011 р. рішенням виконавчого комітету Бердянської міської ради № 92 було скасовано попередній склад Молодіжної ради та затверджено новий. До нового складу ввійшли: голова Молодіжної ради та 18 членів, 1 самовисуванець та 4 резервних члени без права голосу [59]. Наступна зміна складу Молодіжної ради відбулася 20 січня 2014 р. рішенням виконавчого комітету Бердянської міської ради № 229, до її складу ввійшов голова, 23 члени та 1 самовисуванець [59]. Молодіжна рада обрана в 2014 р. неофіційно припинила своє існування відразу ж після декількох місяців свого існування. Можливо, на бездіяльність та безініціативність членів ради вплинуло скрутне економічне становище держави і молодь була змушена турбуватися про власний добробут, а не займатися розвитком молодіжної політики в місті. Відіграло в її бездіяльності і відношення влади, яка не надто приділяла увагу її роботі. З того періоду такий важливий орган як молодіжна рада був фактично відсутнім в процесі здійснення молодіжної політики у місті.

У 2018 р. активна молодь м. Бердянська звернулася до мера міста з проханням відновити діяльність Молодіжної ради, затвердити новий склад, внести зміни до Положення та розпочати діяльність з розвитку молодіжної політики. Рішенням виконавчого комітету Бердянської міської ради № 442 від 11 грудня 2018 р. було затверджено новий склад Молодіжної ради при

виконавчому комітеті Бердянської міської ради, яка складається з голови Молодіжної ради, 19 членів та 5 резервних членів без права голосу [59].

Простежуючи хронологічні рамки роботи молодіжних рад у м. Бердянськ можна зазначити, що відповідно до Типового положення, кожен склад мав змінюватись через кожні два роки, але цього не відбувалося. Молодіжна рада створювалася переважно в політичних цілях для використання в виборчій гонитві.

Утворення першої Молодіжної ради відбулося завдяки міському голові В. Баранову (1998 – 2007), за часів головування Є. Шаповалова (2008 – 2010), питання про роботу молодіжної ради не порушувалося взагалі. При головуванні О. Бакая (2010 – 2015), не діючи молодіжну раду було анульовано, а нову зібрано, що також не дало ніякого розвитку молодіжної політики в місті. Рада обиралася і діяла лише короткий час, а потім зв'язок з нею втрачався до певних політичних змін в місті. У випадку створення молодіжної ради у 2018 р., вона виникла завдяки власній ініціативі молоді. Слід зазначити, що у Типовому положенні про місцеві молодіжні ради вказано, що членами молодіжної ради може бути лише один представник від кожного інституту громадянського суспільства, а в діючій молодіжній раді м. Бердянськ – голова та три члени команди є представниками Бердянського державного педагогічного університету. Цей склад не зовсім відповідає рекомендаціям Типового положення, але саме ці члени ради є найактивнішими в діяльності та ініціаторами відновлення роботи молодіжної ради [59].

Фактично, майже рік тому, представники ліцею, гімназій, середніх спеціальних навчальних закладів, коледжів, Бердянського державного педагогічного університету, Бердянського інституту менеджменту і бізнесу та громадських організацій Бердянська за власною ініціативою об'єдналися для взаємодії з органами влади та участі у міських програмах. На установчих зборах був обраний керівний склад молодіжної ради та визначена її структура.

Метою Молодіжної ради при виконавчому комітеті Бердянської міської ради є формування активної суспільно-відповідальної позиції молоді,

залучення її до участі у вирішенні проблем своєї громади, за для того, щоб молодь в теорії та на практиці оволодівала принципами демократичного громадянського суспільства.

Основними завданнями молодіжної ради є:

- залучення молоді до культурного, економічного, політичного та духовного розвитку міста;
- сприяння створенню необхідних умов для навчання молоді, їх широкому залученню до малого бізнесу та інших форм підприємницької діяльності;
- вивчення, систематичний аналіз та прогнозування соціальних та морально-політичних процесів у молодіжному середовищі;
- визначення та обґрунтування пріоритетних напрямків молодіжної політики, посилення правових та матеріальних гарантій для молоді;
- розробка пропозицій щодо фінансування пріоритетних напрямків молодіжної політики, перевірка ефективності використання коштів, призначених на ці цілі;
- участь у підготовці проектів розпорядчих документів виконавчої ради та міської ради, місцевих програм, зазначених у його компетенції [70].

Аналіз положення про Молодіжну раду Бердянська дозволяє зазначити, що вона має надзвичайно широкі повноваження як для консультативно-дорадчого органу. Але посадові особи не прислухаються до порад молоді, через що не відбувається взаємодії та розширення залучення молоді до життя громади. На жаль, у молоді відсутня можливість випробувати свої сили при владі шляхом залучення до виконання тих чи інших повноважень, показати довіру та впевненість, адже молодіжна рада – амбітний проект, що має стати надійним союзником влади.

Молодіжна рада спрямовує свою діяльність:

- у громадській сфері: шляхом полегшення спілкування молоді та органів місцевого самоврядування, підвищення активності та досвідченості молоді міста, розвитку молодіжного лідерства;

– у соціальній сфері: шляхом залучення молоді до вирішення соціальних проблем міста, попередження розповсюдження негативних явищ, у молодіжному середовищі, участь у реалізації програм соціального розвитку міста;

– у економічній сфері: шляхом розвитку молодіжного підприємництва, сприяння професійному росту молодих підприємців, налагодження їх взаємовідносин з органами місцевого самоврядування [70].

Молодіжна рада: вивчає та узагальнює стан роботи з молоддю в органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, закладах і організаціях усіх форм власності; подає на розгляд міському голові щорічну інформацію про хід реалізації молодіжної політики, суспільне становище молоді у місті; готує за дорученням Бердянського міського виконавчого комітету та міського голови аналітичний матеріал (довідки, експертні та молодіжні оцінки, рекомендації) [70].

Члени молодіжної ради з початку її утворення беруть участь у реалізації проектів політичного, екологічного, освітнього, спортивного та інших напрямів. Команда Молодіжної ради реалізувала певну кількість заходів та проектів, переважно за позабюджетні кошти. Рада відкрила інформаційну сторінку Facebook, де висвітлює результати своєї роботи, інформує про проведення заходів та проводить соціальні опитування населення для аналізу та правильного скерування своєї роботи [71].

Прикладом такого опитування є анкетування в рамках проекту «Адвокація процесу розробки та затвердження місцевих цільових молодіжних програм в 5 ОТГ Запорізької області», яке проводилось та проводиться серед молоді Бердянської громади. За допомогою анкети, молодіжна рада ставить за ціль визначити актуальні потреби, проблеми, пріоритети молоді Бердянської ОТГ та спільно з молоддю громади напрацювати рекомендації та пропозиції до місцевої молодіжної програми [72].

У рамках відзначення Дня Європи в Україні, було проведено загальноміський молодіжний захід «Youth Activity Brd». Члени молодіжної

ради, представники виконавчого комітету та активна молодь обговорювали політику Східного партнерства.

Масштабною подією для міста загалом та для молоді стало заключне мережування сезону Київським Діалогом 6 – 8 серпня 2019 р. Під час цієї події у Бердянську зустрілися учасники із Закарпаття та Приазов'я, аби обмінятися досвідом в молодіжній політиці. Два робочих дні були значним чином присвячені досвіду Німеччини, про який розповів Домінік Рінглер, який працює з громадським сектором та державними установами в федеральній землі Бранденбург. У рамках роботи учасники дізналися про методики роботи та шляхи залучення молоді в Німеччині. Також, Програма включала знайомство з громадською ініціативою – Антикафе Бердянська «ЧАС Є», та інформацію про заснування просторів такого типу в малих містах від засновниці та учасниці. Активна молодь ознайомилась з Фестивалем анімації Равликфест, який є частиною діяльності та команди Антикафе. Обговорювалися на заході і методи залучення молоді та інструменти взаємодії в команді. У рамках роботи в групах, учасники визначили схожості та відмінності молодіжних ініціатив Закарпаття та Приазов'я. Цікавими доповідями під час заходу були практичні приклади та інсайдами роботи молодіжної ради Донеччини – від молодіжного лідера року у Слов'янську. Підіймалося питання і про роботу молодіжної ради в Бердянську та механізми взаємодії як з молоддю, так і з адміністративними інститутами. Завершення заходу жителі міста вирішили продемонструвати еко-свідомість мешканців та на прикладах розповіли, як глобальна ідея захисту довкілля та сортування сміття може втілитися на локальному рівні [73].

Не аби яке зацікавлення та захоплення у мешканців міста викликала театралізована екскурсія старим кладовищем, організована та проведена Молодіжною радою. Великий позитивний ефект для міста відіграв «Фестиваль думок» – де розглядалася: кібербезпека, децентралізація, спорт у приморському місті, соціальне підприємництво, неформальна освіта, мережування громадських організацій, були представлені фотозони, організовано флеш-моб «Збери свою громаду разом» та дитяча зона для маленьких учасників заходу.

Своїми діями молодь намагається співпрацювати з органами місцевого самоврядування, знаходитись на «прямому контакті» з посадовими особами, що надасть їй можливість впливати на молодіжну політику саме під потреби молоді. На сьогоднішній день до складу молодіжної ради м. Бердянськ увійшли активні учасники громадських організацій, що діють у місті. Цю молодь можна назвати партнерами влади із великим потенціалом, сповнених сил і талантів. Молоді люди заявляють про свої потреби та шукають способи задовольнити їх, але окремо від влади.

Молодіжна рада намагається вирішувати проблеми, які безпосередньо стосуються молоді у власному місті. Перед активною молоддю постало завдання зробити все, щоб її участь було можливо розглядати як форму партнерства між нею та дорослими. Партнерство передбачає спільну працю, коли необхідно прислухатися до голосу кожного й докладно розглядати усі пропозиції. На практиці це означає, що цілі, прагнення, обов'язки, рішення тощо разом обговорюються і схвалюються, при цьому і молоді люди, і дорослі розуміють один одного і намагаються знайти спільне бачення вирішення проблем молоді.

Молодіжна рада 2018 р., яка виникла завдяки ініціативі молоді та її бажанню здійснювати в місті зміни на краще. Однак, положення молодіжної політики від цього майже не змінилося. Зустрічі молоді з владою відповідно до положення не відбуваються, фінансову підтримку з бюджету міста для роботи молодіжної ради виділено не було. Заходи що проводить активна молодь фінансуються переважно завдяки спонсорській допомозі та коштами студентської ради Бердянського державного педагогічного університету та економіко-гуманітарного коледжу Бердянського державного педагогічного університету. На жаль, ініціативна команда діє сама по собі і не співпрацює ні з відділом молоді виконавчого комітету, ні з молодіжним хабом «Маяк».

Отже, молодь Бердянська активно займається справами громади – від фестивалів до екологічних та інфраструктурних проектів. Це формує розуміння функціонування органів місцевого самоврядування із середини на власному

досвіді. Формуються навички роботи з документами та всього бюрократичного процесу, але, доки дорослі не зрозуміють що багато молодих людей у місті хочуть брати участь в громадському житті, відчувати себе залученими до реформ, мати можливість змінити ситуацію, що у молоді є потенціал, можливості та потреби, співпраці між владою та молоддю не буде.

На нашу думку, для покращення ситуації необхідним є:

- проведення конструктивного діалогу молоді та влади та обговорення бачення подальшої співпраці, розробка спільної стратегії щодо відродження молодіжної політики та її рівноправне існування з іншими політиками в місті;
- запровадження реальних механізмів стимулювання молоді, щоб вона поверталась після навчання працювати, наприклад, до місцевої ради, тощо;
- проведення інформаційно-просвітницької роботи серед молоді щодо можливостей співпраці з владою та вирішення проблем міста разом з усіма верствами населення включаючи молодь.

3.2. Молодіжні центри як основа молодіжної інфраструктури та осередок практичної роботи з молоддю в місті

Однією з умов реалізації ефективної молодіжної політики є формування молодіжної інфраструктури, що передбачає підтримку та розвиток діючих і створення нових молодіжних центрів / молодіжних просторів та запровадження діяльності молодіжних працівників. Молодіжна інфраструктура – співробітники, керівники молодіжних центрів та просторів (хабів); керівники, співробітники інфраструктури, на базі якої здійснюється робота з молоддю – спортивні заклади, школи, будинки культури, бібліотеки, центри зайнятості тощо [64].

Діючу молодіжну інфраструктуру складають: соціальні служби для молоді, структури з працевлаштування та запобігання безробіттю серед молоді, позашкільні навчально-виховні заклади та заклади за місцем

проживання, структури та організації закладів дозвілля, клубні заклади, молодіжні фонди, молодіжні заклади оздоровчо-лікувального характеру.

В умовах децентралізації ядром молодіжної інфраструктури стають молодіжні простори та молодіжні центри, які є центром практичної роботи з молоддю та об'єднанням соціально активної молоді. Молодіжний центр - спеціальна установа для роботи з молоддю, за допомогою якої збирається, обробляється та поширюється інформація про молодь, а також координується інформація, консультування та дослідження на місцевому рівні; молодіжний центр заохочує взаємодію державних та муніципальних органів, установ, громадських об'єднань та благодійних організацій у реалізації молодіжної політики. Такий заклад є центром організації молодіжної роботи в громаді, і його можуть добровільно відвідувати всі молоді люди; молодіжні центри можуть бути державною та комунальною чи громадською власністю, незалежно від їх статусу та підпорядкованості органам місцевого самоврядування чи інститутам громадянського суспільства [56]. Молодіжний центр - це установа, створена для вирішення питань соціального проектування та розвитку молоді. Мета центру - сприяти:

- національно-патріотичне виховання молоді;
- пропаганда здорового способу життя молоді;
- соціалізація та самореалізація молоді;
- інтелектуальний, моральний, духовний розвиток молоді, реалізація її творчого потенціалу;
- зайнятість та відпочинок молоді, молодіжне підприємництво;
- забезпечення громадянської освіти для молоді та волонтерство;
- підвищення рівня мобільності молоді [74].

Засновниками центрів комунальної власності можуть бути органи місцевого самоврядування, центри приватної власності - юридичні або фізичні особи. Центри приватної власності можуть застосовувати у своїй діяльності Типове положення про Молодіжний центр, прийняте постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2017 року [1014] [74]. Центри комунальної

власності формуються у встановленому законодавством порядку, головним чином, на основі діючих установ, що працюють з молоддю, на основі потреб певного регіону, а за відсутності таких установ шляхом створення нових центрів. Центр діє на основі положення, розробленого на основі Типового положення та затвердженого засновником. Молодіжний центр здійснює свою діяльність з дотриманням таких принципів:

- «повага прав людини - визнання прав людини найвищими соціальними цінностями, боротьба з расизмом, ксенофобією, та іншими формами дискримінації, боротьба з мізантропічними ідеологіями;

- рівність, відкритість та доступність - запобігання впливу всіх факторів, які можуть обмежити можливості для участі молоді, організація заходів для молоді у відповідний час;

- ціннісно-орієнтована освіта - сприяння національно-патріотичному вихованню та громадянському вихованню молоді, особливо через неформальну освіту;

- різноманітність соціального впливу - забезпечення індивідуального розвитку та формування молоді як активної соціальної сутності;

- участь у формуванні та реалізації державної політики у молодіжній сфері - сприяння та реалізація заходів щодо встановлення стандартів у сферах, що мають важливе значення для реалізації молодіжної політики на державному та місцевому рівнях;

- добровільна участь у діяльності Центру;

- активна участь молоді - залучення молоді до процесу прийняття рішень щодо діяльності центру;

- розвиток знань та освітніх інновацій - нововведення у роботі з молоддю та створення знань та вмінь, необхідних для самореалізації молоді» [74].

Основними завданнями центру є:

- утвердження громадянськості, духовності, моралі, національно-патріотичної свідомості та формування сімейних, національних та загальнолюдських цінностей у молоді;

- просування європейської молодіжної політики та стандартів молодіжної роботи в Україні, освітніх філософій та підходів відповідно до рекомендацій Ради Європи та ЄС;

- створення умов для творчого розвитку особистості, інтелектуального самовдосконалення та лідерських якостей у молоді;

- пропаганда здорового способу життя молоді;

- сприяння зайнятості молоді та вільній зайнятості, молодіжному підприємництву;

- забезпечення розвитку міжнародної молодіжної співпраці та міжрегіональної співпраці молоді в Україні, сприяння волонтерству та мобільності молоді.

Відповідно до своїх завдань, Молодіжний центр:

- сприяє інтелектуальному, моральному, духовному розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу, забезпечує національно-патріотичне виховання та громадянське виховання молоді;

- співпрацює зі структурними підрозділами місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, територіальними управліннями центральних органів виконавчої влади, компаніями, інститутами та організаціями незалежно від форм власності, громадськими об'єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства, органами студентського самоврядування;

- організовує змістовний дозвілля молоді та заохочує їх волонтерську діяльність;

- заохочує вивчення та розповсюдження інноваційного національного та міжнародного досвіду у реалізації молодіжної політики;

- проводить інформаційно-просвітницьку роботу, зокрема організовує конференції, зустрічі, форуми, семінари, тренінги, акції; замовлення продукції для замовлення; вивчає громадську думку, використовує соціальну рекламу, пропонує можливості для неформальної освіти молоді;

- проводить заходи, спрямовані на пропаганду здорового способу життя молоді; - здійснює профорієнтацію серед молоді, сприяє їх працевлаштуванню та працевлаштуванню у вільний час, молодіжному підприємництву;

- співпрацює з іншими молодіжними центрами [74].

Основними правами Молодіжного центру є:

- самостійне визначення форм і методів діяльності, планування роботи, визначення стратегії та основних напрямків;

- взаємодія з органами виконавчої влади, їх дорадчими органами, органами місцевого самоврядування, компаніями, установами та організаціями, іншими юридичними та фізичними особами;

- придбання, оренда та розпорядження майном, укладення договорів, можливість бути позивачем та відповідачем у суді;

- за погодженням із засновником вносить пропозиції до органів державної влади та місцевого самоврядування щодо діяльності центру;

- обробка персональних даних відповідно до українського закону "Про захист персональних даних";

- отримання інформації, необхідної для виконання покладених на центр завдань, до виконавчого органу та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій у встановленому законодавством порядку;

- здійснення міжнародного співробітництва у реалізації національної молодіжної політики [74]. Директор очолює центр який призначається на посаду на термін, який визначається засновником та звільняється відповідно до закону. Директор центру: організовує роботу центру, несе персональну відповідальність за виконання покладених на нього завдань; затверджує організаційну структуру, посадові інструкції персоналу та регламент, та контролює їх виконання; складати штатний розпис та подавати його на затвердження у порядку, встановленому законодавством; призначає та звільняє працівників центру у встановленому порядку, контролює виконання покладених на них завдань працівниками; видає розпорядження в межах своїх повноважень, організовує та контролює їх виконання; укладає контракти, діє

від імені центру та представляє його інтереси; розпоряджається коштами та майном за згодою засновника відповідно до закону; відкриває та закриває рахунки центру в казначействі, банківських установах; розробляти та подавати на затвердження засновнику плани роботи центру та звітувати про їх виконання; надавати інформацію про діяльність центру на запит експертної ради, створеної при центрі; організовує бухгалтерський облік та звітність центру; організовує планування видатків, необхідних для діяльності центру, звітує про їх виконання; здійснювати інші повноваження, передбачені законом. Директор центру відповідає і контролюється засновником [74]. З метою сприяння участі громадськості, особливо молоді, у забезпеченні ефективної роботи центру, у центрі формується дорадчий орган - експертна рада, яка діє відповідно до положення про експертну раду, затвердженого засновником. Центр є юридичною особою, має незалежний баланс, відповідні казначейські рахунки, банківські установи, печатку та бланк із назвою та власною символікою. Центр володіє нерухомістю, орендованою або придбаною за кошти засновника, та іншими ресурсами, не забороненими законодавством. Фінансова підтримка центру здійснюється за рахунок коштів засновника та інших джерел, заборонених законом. Центр може надавати платні послуги у встановленому законодавством порядку, вести бухгалтерський облік, статистичну та іншу звітність у встановленому порядку. Центр повинен використовувати майно та ресурси виключно для досягнення мети, встановленої положеннями Центру. Він щонайменше раз на рік публікує інформацію про власність, кошти та напрямки їх використання через власне Інтернет-джерело. «Діяльність Центру може бути призупинена через його реорганізацію або ліквідацію в порядку, встановленому законодавством [74]. Сьогодні в Україні вже існує кілька сотень таких регіональних та місцевих молодіжних центрів та просторів, створених на базі навчальних закладів, культури, фізичної культури та спорту, різних форм власності та підпорядкування [43]. Для розвитку мережі молодіжних центрів та молодіжних закладів в Україні компетентне міністерство має робочу групу, діяльність якої

зосереджена на розробці нормативно-методичних документів, аналізі досвіду роботи молодіжних центрів різних форм власності. Наказом міністерства було затверджено Національний знак якості та критерії якості для молодіжних центрів, що покращить якість молодіжних центрів та послуг, які вони надають» [75].

Таким чином, Молодіжні центри або простори на базі комунальних установ, приватних структур, створений громадськими ініціативами має активізувати молодіжну діяльність: створити мови та об'єднання діяльності молодіжних громадських об'єднань, молодіжних рад; навчити спеціалістів, які працюють з молоддю, представників громадських організацій та суспільно-активної молоді (програма «Молодіжний працівник»), надавати інформаційно-методичну базу молодіжної роботи, організувати тематичні гуртки і клуби молодіжної роботи, проводити інформаційні компанії з формування позитивного іміджу молодіжної роботи, залучати молодь до активної роботи [76].

У м. Бердянськ відсутній Молодіжний центр, але завдяки підтримці німецької федеральної компанії Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH за сприяння уряду Німеччини на базі комунальної установи клубу «Маяк» відділу культури виконавчого комітету Бердянської міської ради було створено альтернативу Молодіжному центру – хаб «Маяк». Офіційна дата відкриття хабу 4 грудня 2017 р., у цей день там відбувся перший захід – тренінг для студентів м. Бердянськ (ініціатор громадська організація «Орнега и Гасет» м. Токмак) [77].

Загально площа двоповерхової будівлі: 604 кв. м. Склад: глядацька зала на 204 місця, дві гримерні кімнати, велике та мале фойє, оркестрова зала, танцювальний клас, роздягальня, 5 кабінетів, 4 санітарні вузли. Штат: 4,5 ставки, 7 осіб [78].

У зв'язку з тим, що хаб розташований у приміщенні клубу «Маяк», відповідно, його технічне обслуговування здійснюється робітниками клубу. Матеріальне оснащення хабу надала компанія GIZ (4 комп'ютери, ноутбук,

МФО, 30 стільців, 4 конференц-столи, полиці для літератури, фліпчарт, ударну установку, 2 електрогітари, 1 акордеон, станцію оранжувальника, мікрофон, 2 акустичні системи, канцтовари та настільні ігри) [77].

З початку 2018 р. хаб став простором для спілкування влади й населення, платформою для реалізації ідей громадських організацій, комфортним та затишним місцем для молоді, яка активно проводить у хабі свій вільний час та розвиває творчий потенціал. Відділ молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради почав проводити в хабі міські заходи, тренінги та лекції. Традиційними стали: «Гендерне насилля серед молоді», «Ідеальний чоловік», «Ідеальна жінка», «Ідеальна родина» (у рамках місяця з профілактики гендерного насилля), «Туберкульоз: вирок чи «?» (до Всесвітнього Дня боротьби з туберкульозом), «Роль сучасної жінки у суспільстві», «Працевлаштування» [77].

Громадські організації розпочали проводити серію тренінгів спрямованих на адаптацію внутрішньо-переміщених осіб. За ініціативи громадської організації «Переселенці та громади разом» при підтримці GIZ у хабі пройшов перший у м. Бердянськ «Еко-фестиваль», який відвідало приблизно 250 осіб, переважно з числа внутрішньо-переміщених осіб. Популярними у хабі є настільні ігри: «Переселенська блуканина», «Мафія», «Уно», шахи та шашки, в які грає не тільки молодь, а й люди літнього віку, які проживають неподалік від хабу. Розвивається у хабі спортивна секція «Коловрат», у якій усі бажаючі можуть навчитися прийомам самозахисту за системою Кадочнікова. Здійснює свою діяльність і театральна студія «Світ дива» у якій вже займається більше 30 акторів віком від 4 до 70 років. На різдвяні свята 2018 р., мешканці міста мали змогу переглянути їх результат діяльності – театральну виставу «Снігова королева». Деякий час активна молодь міста, яка займається музикою проводила репетиції у хабі та давала концерти на свята і в літній період під час заходів клубу «Маяк». У хабі є безкоштовний WI-FI та бібліотека [77].

Відділом культури виконавчого комітету Бердянської міської ради розроблена концепція стратегічного плану клубу «Маяк», яка тісно пов'язана з

роботою та оснащенням хабу «Маяк». Стратегічними цілями на 2018 – 2019 роки є:

1. Розвиток студії творчих ініціатив для гостей та мешканців міста Бердянська.
2. Створення платформи комунікації коворкінг-центру для влади, активістів та громади.
3. Наш заклад – лідер неформальної освіти.
4. Створення простору «Вільна матуся» [77].

Розглядаючи ціль № 1 слід зазначити, що в клубі «Маяк» є спеціалісти (працівники клубу), які на безоплатній основі можуть навчити грі на музичних інструментах, створити вокально-інструментальний гурт, а також студію звукозапису, навчити художньому слову та акторській майстерності. Ця ціль виконується вже протягом двох років. Вихованці клубу та відвідувачі хабу тісно співпрацюють.

Ціль № 2 спрямована на створення коворкінг-центру, адже в місті ще не існує жодного такого центру. Завдяки відвідуванню коворкінг-центру мешканці та гості міста можуть з користю провести свій час та використати цю платформу відповідно до її призначення.

Ціль № 3 надає можливість розвитку неформальної освіти. Створення курсів крою та шиття, Hande-made, бухгалтерського обліку та програми 1 С, англійської мови. На даний час на базі хабу ці курси працюють і будуть діяти до березня 2020 р. Відвідують курси внутрішньо-переміщені особи та люди вразливих категорій. Вікові рамки не обмежені.

Ціль № 4 передбачає створення в літню пору року простору «Вільна матуся», який надаватиме консультації з соціальних питань та організовуватиме табір вихідного дня. Розрахована ця платформа для матерів з окупованої території та вразливих категорій міста [77].

Під час підготовки цієї стратегії було враховано думку відвідувачів закладу, представників громадських організацій міста та району, влади та попередній досвід роботи. Стратегія розрахована на два роки. Її мета об'єднати

ресурси клубу та хабу для забезпечення життєздатності проекту, його тривалої реалізації навіть після її закінчення.

Хаб спільно з клубом є платформою для проведення театральних фестивалів, майстер-класів та платформою для спілкування художників, письменників, поетів та інших митців, де вони можуть не тільки обмінюватися досвідом, передавати свої знання, а ще й робити презентації та покази своїх власних робіт. Для міста Бердянська хаб «Маяк» спільно з клубом – це сучасна, культурна, відкрита, освітня, творча, соціальна платформа, яка має свої сильні та слабкі сторони.

До слабких сторін слід діяльності хабу можна віднести: низький рівень матеріально-технічної бази, недостатню кількість кадрів, низький рівень інформованості населення стосовно заходів та можливостей, які він пропонує, транспортну розв'язку.

Сильними сторонами є: капітальний ремонт будівлі клубу, розташування на березі моря, підтримка влади, співпраця з усіма ланками влади, співпраця з громадськими організаціями та активістами.

Розглянувши локацію та транспортну розв'язку, кадровий резерв, технічне оснащення хабу «Маяк», можна зробити висновок, що хаб «Маяк» є осередком спілкування для всіх зацікавлених верств населення, а не тільки для молоді. За даними звітів про відвідувачів – хаб користується невеликою популярністю з точки зору його повноцінного призначення. Більшу частину відвідувачів складають люди віком старше чи молодше вікових рамок молоді, внутрішньо-переміщені особи та люди вразливих категорій [77].

Впливає на кількість відвідувачів не зовсім зручне розташування хабу. Клуб «Маяк» збудований ще в 1954 р. і своїм місцезнаходженням розрахований на жителів мікрорайону «Слобідка», в районі якого є лише невелика школа № 6, інших осередків чи центрів дозвілля для молоді не має. Певні труднощі викликає й транспортна розв'язка та далека відстань від центру міста. Більшою популярністю хаб користувався б за умов розташування в центрі міста.

Через те що хаб знаходиться в приміщенні клубу, чіткого розмежування між заходами та відвідувачами клубу та хабу немає. Обслуговування відвідувачів клубу та хабу виконується робітниками клубу, і якщо в клубі проходить захід, то відповідно хаб припиняє роботу, адже є проблема з нестачею кадрів. Переважна кількість робітників майже пенсійного віку. Що також впливає на формат роботи хабу, його наповненість та контингент.

Таким чином, можна зробити висновок, що перший крок для розвитку молодіжної інфраструктури в м. Бердянськ закладено на основі створення хабу «Маяк». До питань подальшого розвитку цього об'єкту молодіжної інфраструктури можна віднести наступне: необхідно переглянути місце його розташування; забезпечити кадровий резерв; затвердити програму діяльності; доопрацювати напрямок роботи з цільовою аудиторією, поширення реклами в соціальних мережах та біл-бордах, телеканалах міста та газетах, навчальних закладах, місцях дозвілля; провести аналіз потреб та інтересів молоді для більш ефективної реалізації молодіжної політики; запросити спеціалістів з інших міст для обміну досвідом; розробити положення; вирішити питання з фінансуванням та утриманням хабу; створити власну сторінку в соціальній мережі та взяти курс на отримання Національного знаку якості; висвітлювати результати діяльності; зазначати кількісні та якісні показники, що дасть змогу презентувати досягнуті результати та ефективність роботи центру для всіх зацікавлених сторін (влада, партнери, донори, молодь).

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі вдалося досягти поставленої мети, яка полягає у дослідженні особливостей реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації влади та розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності цієї політики на рівні міста. Результати дослідження дають змогу зробити наступні висновки.

1. Молодіжна політика належить до гуманітарної сфери життєдіяльності суспільства, у центрі якої перебуває людина. Молодіжна політика зорієнтована на майбутнє і тісно пов'язана з динамікою конкретних суспільних змін, що визначає особливості цієї політики, її мету та завдання. Молодіжна політика спрямовується на формування колективного, соціального буття молоді та, характеризується такими процесами, як соціалізація, соціальне становлення, інтеграція молоді в суспільство тощо. Молодіжна політика спрямована на забезпечення стратегічного розвитку країни, розвиток місцевих громад та суспільства. Молодіжна політика є діяльністю всіх суспільних інституцій стосовно молоді, а державна молодіжна політика є її складовою і характеризує взаємовідносини держави й молоді. У процесі функціонування політичної системи інтереси її складників тією чи іншою мірою збігаються з інтересами держави. І в межах діяльності щодо забезпечення цих інтересів вони стають суб'єктами державної молодіжної політики. Ця політика реалізується на загальнонаціональному рівні, регіональному та місцевому рівнях.

2. Дослідження зміни підходів до формування молодіжної політики в умовах децентралізації влади дозволяє зазначити наступне: молодіжна політика орієнтована на формування комфортного середовища для життя та розвитку молоді в громадах, а пріоритетними напрямками її реалізації є забезпечення розвитку молодіжної інфраструктури і залучення молоді до процесу розроблення й ухвалення рішень та контролю за їх виконанням. Реформа місцевого самоврядування надала більше можливостей для розвитку молодіжної політики на місцях відповідно до тих потреб, які існують у

конкретному регіоні. Важливим аспектом у процесі запровадження нової моделі реалізації молодіжної політики на рівні громади є створення дієвої системи збору, обробки й реагування на запити та місцеві молодіжні ініціативи, запити формуються на рівні виконавчих органів ОТГ спільно з громадськістю. Рішення щодо конкретних форм реалізації молодіжної політики на рівні громади приймає сама громада. Виходячи з наявних можливостей та стратегічного бачення, громада розбудовує громадянське суспільство за активної участі молоді. Інструментами реформи є: Програма національно-патріотичного виховання молоді на 2016 - 2020 роки, Програма «Молодь України на 2016 – 2020 роки», міжнародна співпраця, прозорість та ефективність використання бюджетних коштів.

3. Аналіз нормативно-правових та організаційних засад здійснення молодіжної політики на місцевому рівні дозволяє зробити наступні висновки. На основі прийняття основних документів з регулювання питань цієї сфери експерти виокремлюють 7 етапів періодизації процесу формування нормативно-правової бази молодіжної політики в Україні: починаючи від становлення нормативно-правових основ (1992 – 1998 рр.) і закінчуючи проведенням інституціональних змін в організаційній структурі (2011 – 2014 рр.) та адаптацією вітчизняної молодіжної політики до норм та стандартів ЄС (з 2014 р.). Досліджено, що саме проект Закону України «Про молодь» є єдиним документом, який використовується владою та інститутами громадського суспільства для оновлення молодіжного законодавства з кінця 2015 р. «Стратегія розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року» включала в себе завдання вдосконалити нормативно-правову базу в напрямку розвитку молодіжної політики, внесення змін до Законів України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про молодіжні та громадські організації». Важливим документом є «Дорожня карта», однак вона не має нормативно-правового характеру. На сучасному етапі значну увагу приділено питанню нормативно-правового врегулювання всіх аспектів діяльності

молодіжних центрів. Децентралізація влади значно вплинула на зміни організаційних засад здійснення молодіжної політики на місцевому рівні. Найбільше це стосується ОТГ, на рівні яких спостерігається розвиток структурних підрозділів виконавчих органів місцевих рад, які займаються молодіжною політикою. Інший аспект впливу децентралізації на молодіжну політику спостерігається на рівні міст зокрема обласного значення. Цей аспект пов'язаний з розвитком об'єктів молодіжної інфраструктури, формуванням консультативно-дорадчих органів за участю молоді, оновленням підходів до підтримки та реалізації молодіжних проєктів.

4. У роботі підтверджено висновок, що повноваження виконавчих органів місцевих рад ОТГ у молодіжній сфері залежить, насамперед, від зацікавленості і підтримки тих самих місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Пріоритетними напрямками діяльності виконавчих органів соціальної сфери є освіта, охорона здоров'я, соціальний напрямок. У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначено низку власних та делегованих повноважень виконавчих органів сільської, селищної, міської ради. Зокрема мова йде про управління закладами освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, оздоровчими та молодіжними закладами, які належать територіальним громадам; забезпечення освіти та медичного обслуговування; діяльності громадських об'єднань; створення умов для занять фізичною культурою і спортом. Стосовно делегованих повноважень, можна зазначити, що на рівні ОТГ потребують більшої уваги такі питання: зайнятість молоді, працевлаштування молоді, забезпечення молоді житлом, впровадження інформальної та неформальної освіти, молодіжна участь, соціальні послуги для молоді. Результати дослідження дозволяють визначити такі пріоритетні напрями реалізації молодіжної роботи на рівні громади: культурний розвиток і мобільність молоді, молодіжні обміни; освіта, національно-патріотичне виховання і громадянська освіта молоді; здоров'я і фізичний розвиток, статева освіта молоді; зайнятість і працевлаштування молоді; молодіжне житло і будівництво; соціальна підтримка вразливої молоді, молодих сімей; доступ до

інформації, правовий захист молоді.

5. У дослідженні обґрунтовано напрями вдосконалення реалізації молодіжної політики на рівні міста з урахуванням змін, які відбулися в системі місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Через зростання ролі виконавчих органів місцевого самоврядування у визначенні напрямів роботи з молоддю актуалізується завдання запровадження нових підходів до формування та реалізації молодіжної політики на рівні міста. Дослідження підтверджує висновок про наявність бажання молоді брати більш активну участь у житті міста. Реалізовані молодіжні проекти роблять громаду помітною та цікавою. Водночас виявлено недостатній рівень уваги органів місцевого самоврядування до підтримки молодіжних консультативно-дорадчих органів як майданчика спільних дій. Відповідно для м. Бердянськ пріоритетним є зміцнення партнерства влади, молоді та представників громадського сектору і бізнесу. Створення кращих умов для залучення молоді до розвитку міста, реалізації її інноваційних проєктів, ідей можна віднести до основних напрямів удосконалення молодіжної політики міста. Створення Молодіжного центру та Молодіжної ради є важливим кроком до вдосконалення підходів роботи для молоді та з молоддю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуцалова М. В. Державна молодіжна політика як фактор залучення молоді до участі у державотворчих процесах / М. В. Гуцалова // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Політологія. – 2009. – Т. 110, Вип. 97. – С. 85 – 88. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2009_110_97_18.
2. Социология молодежи / под ред. проф. В. Т. Лисовского. – СПб., 1996.
3. Кон И. С. Краткий словарь по социологии. – М., 1998.
4. Государственная молодежная политика: российская и мировая практика реализации в обществе инновационного потенциала новых поколений : монографія / под общ. ред. В. А. Лукова. – Москва : Изд-во Моск. гуманит. Ун-та, 2013. – 718 с.
5. Гузенко І. М. Становлення і розвиток державної молодіжної політики в Україні / І. М. Гузенко // Військово-науковий вісник. – 2009. – Вип. 11. – С. 50 – 62. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnv_2009_11_4.
6. Коваль Г. В. Сутність державної молодіжної політики // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. : Державне управління. – 2011. – Вип. 147. Т. 159. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2011_159_147_12.
7. Барзгова Е. С. Идеологическое воспитание молодежи в США / Е. С. Барзгова. – Свердловск, 1989. – С. 15.
8. Державна молодіжна політика в Україні: світовий і національний досвід формування та реалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/1740/>.
9. Перепелиця М. П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект) / М. П. Перепелиця. – К. : Український інститут соціальних досліджень, Український центр політичного менеджменту, 2001. – 242 с.

10. Ильинский И. М. Молодежь и молодежная политика / И. М. Ильинский // Философия. История. Теория. – М., 2001. – 327 с.
11. Головатий М. Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення / М. Ф. Головатий. – К. : Наукова думка, 1993. – 236 с.
12. Головенько В. А. Нове покоління незалежної України // Інформаційні матеріали для слухачів Курсів підвищення кваліфікації працівників галузі сім'ї та молоді (тези лекцій) / за заг. ред. Г. Л. Черепанової. – К. : Державний ін-т. проблем сім'ї та молоді, 2004. – Кн. 4. – 136 с.
13. Сторожук Р. П. Державна молодіжна політика в контексті європейського вибору України: механізм : автореф. дис. ... к. держ. упр. / Р. П. Сторожук. – Одеса, 2007. – 23 с.
14. Особливості й основні функції державної молодіжної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lektsii.net/3-52143.html>.
15. Соціологія : курс лекцій / В. М. Піча, О. М. Семашко, Н. Й. Черниш та ін. ; за ред. В. М. Пічі. – К. : Заповіт, 1996. – 221 с.
16. Новий Закон «Про молодь» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/06/rpr_youth_presentation.pdf. – Назва з екрана.
17. Головатий М. Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення / М. Ф. Головатий. – К. : Наук. думка, 1993. – 325 с.
18. Головатий М. Ф. Формування державної молодіжної політики в сучасній Україні (політологічний аналіз) : автореф. дис. ... докт. політ. наук. / М. Ф. Головатий. – К., 1999. – 15 с.
19. Мотречко В. Організація діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики : дис. ... к. держ. упр. : 25.00.04 / В. Мотречко. – Одеса, 2018. – 241 с.
20. Eberly D. National Youth Service in the 20th and 21st centuries. – New Zealand, 2007. – 56 p.

21. О'Коннелл Б. Пересматривая роли и взаимоотношения добровольческих организаций и правительства / пер. с англ. – Вашингтон, 2005. – 152 с.

22. Перепелиця М. П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект). – Київ : Український інститут соціальних досліджень, Український центр політичного менеджменту, 2010. – 242 с.

23. Особливості й основні функції державної молодіжної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lektsii.net/3-52143.html>.

24. Сторожук Р. П. Зарубіжний досвід реалізації молодіжної політики [Електронний ресурс] / Р. П. Сторожук // Державне будівництво. Електронне наукове фахове видання Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – 2006. – № 1. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/e-journals/DeBu/2006-1/index.html.

25. Глобальный анализ и оценка национальных планов действий по вопросу о занятости молодежи : доклад Генерального секретаря ООН (A/60/133) / Библиотека документов ООН, связанных с молодежью [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.un.org/youth.html>.

26. Лиссабонская декларация по молодежной политике и Брагский план действий в интересах молодежи (A/53/378) / Библиотека документов ООН, связанных с молодежью [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.un.org/youth.html>.

27. Политика и программы, касающиеся молодежи : резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей ООН в 2004 г. (A/RES/59/148) / Библиотека документов ООН, связанных с молодежью [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.un.org/youth.html>.

28. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : декларація від 15 груд. 1992 р. № 2859-XII (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>.

29. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : закон України від 5 лют. 1993 р. № 2998-ХІІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.

30. Про охорону дитинства : закон України від 26 квіт. 2001 р. №2402-ІІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.

31. Гуцалова М. В. Моделі молодіжної політики в країнах Європейського Союзу // Наукові праці. Політологія. 2014. – Вип. 218. Т. 230 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mk-eu.at.ua/material/naukpratsi/gutsalova.pdf>.

32. Council resolution of 27 November 2009 on renewed framework for European cooperation in the youth field (2010 – 2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/youth/pdf/doc1648_en.pdf.

33. Молодіжна політика Європейського Союзу. – Донецьк : Донецький молодіжний дебатний центр, 2006. – 106 с.

34. Овчар О. М. Сучасні тенденції молодіжної політики Європейського Союзу: досвід для України [Електронний ресурс] / О. М. Овчар, М. О. Галаган. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e_journals/tppd/20107/zmist/R_2/11Ovchar.pdf.

35. European Commission, Promoting young peoples full participation in education, employment and society Brussele, 5.9.2007 COM (2007) 498 final. URL: http://eur-lex.europa.eu/.../site/en/com2007_0498en01.pdf.

36. Про соціальну роботу з дітьми та молоддю : закон України від 21 черв. 2001 р. № 2558-ІІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>.

37. Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004 – 2008 роки : закон України від 18 листоп. 2003 р. № 1281-ІV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1281-15>.

38. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016 – 2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 18 лют. 2016 р.

№ 148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-п>.

39. Ведель Ж. Административное право Франции / Ж. Ведель ; пер. с франц. Л. М. Энтина. – М. : Прогресс, 1973. – 512 с.

40. Шуровьески Джеймс. Мудрость толпы. Почему вместе мы умнее, чем поодиночке, и как коллективный разум формирует бизнес, экономику, общество и государство / Джеймс Шуровьески ; пер. с англ. В. Н. Логвинова. – М. : И. Д. Вильямс, 2007. – 304 с.

41. Скрипнюк О. Децентралізація влади як чинник забезпечення стабільності конституційного ладу: теорія й практика [Електронний ресурс] / О. Скрипнюк // Віче: громадсько-політичний і теоретичний журнал. – 2015. – № 12. – С. 22 – 24. – Режим доступу : www.viche.info.

42. Модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації / Веб-сайт Ініціативи «Децентралізація». – Режим доступу : <https://decentralization.gov.ua/youth/molod-v-oth>.

43. Ярема О. Формування державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації // Молодіжна політика та молодіжна робота : матеріали II міжрегіональної наук.-практ. конф., 14 груд. 2017 р., м. Дніпро / за заг. ред. Є. І. Бородіна. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. – 114 с. – Режим доступу : http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/2017_12_14_material_dums.pdf.

44. Дорожня карта реформування молодіжної сфери [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/ManualYW-1.pdf>.

45. Пеша І. Система молодіжної роботи в умовах децентралізації // Молодіжна політика та молодіжна робота : матеріали II міжрегіональної наук.-практ. конф., 14 груд. 2017 р., м. Дніпро / за заг. ред. Є. І. Бородіна. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. – 114 с. – Режим доступу : http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/2017_12_14_material_dums.pdf.

46. Сучасний стан і перспективи розвитку взаємодії молодіжних громадських організацій з органами публічної влади і об'єднаними

територіальними громадами в умовах децентралізації / М. В. Канавець // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2018. – Вип. 3 (38). – С. 116 – 128.

47. Кондратинський О. С. Наукові підходи до типології рівнів участі громадянського суспільства у формуванні місцевих політик // Теорія та практика державного управління. – 2018. – № 1 (60).

48. Вдосконалення державного управління реалізацією молодіжної політики в Україні / М. М. Обіход // Ефективність державного управління. – 2017. – Вип. 3. – С. 159 – 167. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2017_3_19.

49. Формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації. – Тернопіль : Терно-граф, 2017. – 100 с.

50. Шваб М. А. Молодіжні неурядові організації в сучасному публічному процесі: інформаційно-комунікаційний вимір : дис. ... канд. політичн. наук : 23.00.02 / Шваб Мар'яна Анатоліївна. – Луцьк, 2016. – 202 с.

51. Довідка про модель реалізації молодіжної політики на рівні міських/селищних/сільської ОТГ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/Rekomendaciyi_schodo_realizaciyi_molodizhnoyi_politiikii_v_umovah_decentralizaciyi.doc.

52. Васильєв А. О. Еволюція нормативно-правової бази державної молодіжної політики незалежної України // Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць. – Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2011. – Вип. 2. – С. 47 – 58.

53. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : декларація від 15 груд. 1992 р. № 2859-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>.

54. Про сприяння соціальному становленню молоді та розвитку молоді в Україні : закон України від 5 лют. 1993 р. № 2998-ХІІ (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.

55. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016 – 2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України 18 лют. 2016 р. № 148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dsmsu.gov.ua/media/2016/03/12/7/povnii_tekst_ostatochno__1_.pdf.

56. Про молодь : проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=57368&pf35401=438021>.

57. Делеговані повноваження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Делеговані_повноваження.

58. Про місцеве самоврядування в Україні : закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

59. Про затвердження нового складу Молодіжної ради при виконавчому комітеті Бердянської міської ради : рішення виконкому Бердянської міської ради від 11 груд. 2018 р. № 442 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bmr.gov.ua/index.php?id=800000883/>

60. Посадова інструкція начальника відділу молоді та спорту // Поточний архів відділу молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради.

61. Посадова інструкція головного спеціаліста відділу молоді та спорту // Поточний архів відділу молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради.

62. Положення про відділ молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради // Поточний архів відділу молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради.

63. Програма соціального становлення та розвитку молоді м. Бердянськ на 2019 р. // Поточний архів відділу молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради.

64. Козачук В. Як запустити молодіжні ради в громадах? : довідник для роботи з молоддю, 2-ге видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/471/ДОВІДНИК-09.09.19-2.pdf>.

65. Проект створення дієвої моделі участі молоді на локальному рівні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://youthcouncil.com.ua/>.

66. Facebook-група «Молодіжні ради України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.facebook.com/groups/youthcouncils/>

67. Молодіжні ради не можуть входити до політичних партій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://lexinform.com.ua/zakonodavstvo/molodizhni-rady-ne-mozhut-vhodyty-do-politychnyh-partij/>. – Назва з екрана.

68. Типове положення про молодіжний консультативно-дорадчий орган регіонального рівня : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18 груд. 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/1198-2018-п>.

69. Статут територіальної громади м. Бердянськ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bmr.gov.ua/index.php?id=105>.

70. Положення про молодіжну раду // Поточний архів відділу молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради.

71. Звіт молодіжної ради за 2019 рік // Поточний архів відділу молоді та спорту виконавчого комітету Бердянської міської ради.

72. Проект «Адвокація процес розробки та затвердження місцевих цільових молодіжних програм в 5 ОТГ Запорізької області» : опитування серед молоді Бердянської громади [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeOnRwAAeBtrFX1Crbu28eAYVi5xcELz_q-2OHmQ6Um1U5HJA/viewform.

73. Facebook-група «Молодіжна рада м. Бердянськ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://m.facebook.com/groups/350510325676120?view=permalink&id=350794315647721&_rdr.

74. Типове положення про Молодіжний Центр : затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 груд. 2017 р. № 1014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-п>.

75. Стратегічні пріоритети молодіжної політики: освіта, зайнятість, житло : щоріч. доп. Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2013 року) / М-во молоді та спорту України, Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; [редкол. : Г. М. Надтока, д. істор. н., гол. ред. колегії; С. І. Болтівець, д. психол. н.; В. О. Рябенко; С. В. Митрофанський, А. І. Білий, Р. А. Мироненко, Б. М. Галайко]. – К., 2014. – 359 с.

76. Молодіжна політика в об'єднаних територіальних громадах (дорожня карта) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://youthcouncil.com.ua/management>.

77. Концепція стратегічного плану КУ клубу «Маяк» відділу культури Бердянської міської ради // Поточний архів КУ клуб «Маяк» відділу культури Бердянської міської ради.

78. Штатний розпис КУ клуб «Маяк» відділу культури Бердянської міської ради // Поточний архів КУ клуб «Маяк» відділу культури Бердянської міської ради.

ДОДАТКИ